

SZOCIÁLIS SEGITŐMUNKA

A GYERMEK-
ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM TERÉN

AZ ORSZÁGOS IZR. PATROHÁZS EGYESÜLET
25 ÉVES FENNÁLLÁSA ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE:

VARSÁNYI GÉZA

AZ EGYESÜLET TITKÁRA

BUDAPEST 1936.
KIADJA AZ O. I. P. E. SZOCIÁLIS HÖLGYBIZOTTSÁGA
VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 4. TELEFON: 40-6-93.

Előszó

Egyesületünk ebben az évben., 1935-ben., tartotta meg jubiláns közgyűlését, megemlékezvén negyedszázados fennállásának sikereiről és balsikereiről. Nehogy ez a ránknézve mindenestre jelentős esemény nyom nélkül elmúlják, jelenik meg ez a szerény füzet, emlékezetül a múltra, biztatásul a joi'őre.

Engedtessek meg nekem, hogy rnég egyezer ismétljem, amit már gyakran elmondtam amikor a magyar állam megalkotta a gyermekvédelmi törvényt azzal a nemes célzattal, hogy felkarolja minden szegény és elhagyott gyermek ügyét, felszólította a felekezeteket, legyenek segítségére az ember szer etetnek ebben a nagy művében. Valamennyi felekezet lelkesem követte a hozzá intézett szózatot és így alakult meg a katolikus, a protestáns és az izraelita Patronage egyesület. Joggal merem tehát mondani, hogy egyesületünk a magyar izraelita hitfelekezet kiküldöttje, azzal a megbízatással, hogy teljesítse azt a segítő feladatot, amely a felekezetet megilleti abban a nagy ó nemes ügyben, amelyet a magyar állam a gyermekvédelem terén magára vállalt.

És ha most visszatekintek egyesületünk 25 éves történetére, látom a nagyszerű fejlődést az első években, a Trianon előtti években« a tagok ezreit, fiókegyesületeket az ország minden jelentős városában, jelentékeny egyleti vagyont és ezzel kapcsolatban nagyszerű terveket a jövőre nézve: gyönyörű átmeneti otthont rózsadombi saját házunkban, kertésszel összekötött leányiskolát svábhegyi 3600 négyszögöles telkünkön, stb., stb.

Mindez rombadőlt, semmivé vált. összezsugorodott Trianon nyomán. Csap éppen hogy meg ı agyunk és fenntartjuk ezt a szép intézményt felekezetünk javára, «, emberszeretet javára, az elhagyott szegény gyermekek javára.

De azért bízunk a jövőben. „Hiszünk egy Istenben, hiszünk egy hazában” és hiszünk egyesületünk feltámadásában is és erre nézve kérjük az egész magyar zsidóságnak, minden nemes, jó embernek lelkes támogatását.

Budapest, 1935. december havában.

Székely Ferenc.

Patronázs vallási alapjai

Dr. HEVESI SIMON

vezető főrabbi beszéde 1935 május 4-én, a Dohány-utcai templomban tartott női istentiszteleten

Áhítatos gyülekezet!

A napokban volt alkalmunk egy olasz tudós előadását meghallgatni, aki azt fejtegette, hogy ennek a világrésznek egységes szellemét három tényező volna hivatva újból megteremteni: *a vallás, a művészet és a tudomány*. Azért ez a három, mert ezek összefüggnek egymással, hatással vannak egymásra és alkalmasak arra, hogy a közszellemet ápolják, neveljék és befolyásolják.

Ha e tétel szempontjából foglalkozom a zsidó vallással, azt kell megállapítanom, hogy a művészetekre a zsidó vallás közvetlen befolyással nem volt. Nem is állíthatom, hogy a művészet a zsidó vallás szellemének hatása alatt áll. Ám vannak művészetek, amelyekre a zsidó vallás hatást gyakorolt és ezek az anyagtalan művészetek: irodalom, ékesszólás, tanítás, dal és zene. De nem is oly lényeges, hogy a vallás a művészeteken át gyakorolja hatását a lelkekre és a közszellemre. *A vallás maga egy felsőbbrendű művészet: a lélek művészete, mert Istentől ihletett lelkeket formál és nemesít, az emberi lét kicsiségéből kiemel és magasabbra vezet, a bűn sötét labirintusából kiszabadít és erkölcsössé teszi az embert. A zsidó vallásnak volt bizonyos hatása a művészetekre, de nagyobb hatása volt a filozófiára. Igazán világszemléletet adott, nem legendát, mitológiát, hanem magasrendű igazságokat, amelyek a lét egyeteméről adtak számot és a léleknek erkölcsi szempontból adtak irányítást. Ezáltal a zsidó vallás az összes nem pogány vallásoknak támasza lett.*

Ha a vallásokat a változó korszellem és áramlatok ellenében meg akarjuk védelmezni, a zsidó vallás filozófiájából meríthetünk és *filozófiával többet nem is lehet igazolni, mint amennyi a zsidó vallásban benne van*. Ami ezen túl van, arra már nem felelhet a filozófia sem. Világszemléletről valójában csak addig lehet beszélni, ameddig a mi

vallásunk terjed, ezért *fundamentum a mi vallásunk* és aki hadat üzen a vallásnak, az hadat üzen a zsidóságnak, de *aki a zsidóságnak hadat űzeti, az fel jé s általánosságban és egyetemes értelemben a vallásnak is hadat üzen*

A zsidóság adott filozófiát és tudományt. Az emberi kultúra és civilizáció kialakulására nagy hatással volt a zsidó vallás. A zsidóság előtt bálványhatalmakkal volt tele a világ. Minden berek, minden forrás bálványoknak volt az otthona és az ilyen terület nem objektuma a szabad tudományos kutatásnak. A zsidó vallás kimondta, hogy nincsenek a földön hatalmak, amelyek felett a szellem úrrá nem lehet. Az igazi hatalom fölöttünk van. A zsidóság teret adott a tudományoknak. A zsidók között ami a tudós, a lángelme, hogy erre mindig büszkeséggel gondolhatunk, Ábrahám ősapánk, amikor fejszével széthasogatta a halvány okút, azt tanította, hogy a lét gyökere az értelemben van. *Mindenütt ott volt a zsidó, ahol a tudomány eredményekre vezetett: földrajzban, csillagászatban, fizikában, kémiában.* És ahol a neve nem is szerepel, ott is meghúzódik a háttérben az a névtelen zsidó asszisztens, akitől az eszme származott. Meghaltak nagyon sokan, akikről nem tudta meg a világ, hogy tulajdonképpen ők voltak a felfedezők. Amikor a tudomány történetéről beszélnek, mindig jelen van a zsidó név, a zsidó tehetség és mindig jelen is lesz, ezt nem lehet letagadni, így van az orvosi tudományban is. Az egész középkorban rendkívüli orvosok voltak, akik 600 évvel előbbre voltak koruk tudásszínvonalánál. Még a pápák is zsidó orvosokat tartottak udvarukban, — ma a fajelmélet híveinek nem kell a zsidó orvos, ők megelégszenek, ha számukra nyílik mindenütt lév és nekik emellett nem fontos, hogy a tehetség, a rátér mettség és a szorgalom elkallódik.

Adott a zsidóság még mást is az emberiségnek: *az optimizmust*, hogy nem szabad elcsüggedni, szembe kell nézni a legnagyobb feladatokkal. Nem régen olvastam egy paraszttárgyú regényt, és ennek a társadalmi rétegek ábrázolásában láttam, hogyan reagál az egyszerű ember az élet tüneményeire, különösen a halál jelenségére. Az író — kétségtelenül megfigyelés alapján a halott mellett virrasztó és tünődő embernek ezeket a szavakat adja ajkára: „Hát minek is törekszik az ember, mit ér az egész élet, lehet akármilyen úr, mégis markába keríti a halál. Bármilyen gazdag, bármilyen meleg fészket épített magának, hideg csontkezelével kiveszi a halál. Olyan az ember, mint egy elszáradt falevél, amit ragad magával a zúgó pusztai szél?” — A zsidó vallásban is megvan az eszme, hogy a halál gondolata a magukatbátérésre hangolja az embereket, de nincs meg az a gondolat, hogy hiába való az ember törekvése. A zsidó vallás azt tanítja, hogy a múlandóság szomorú jelenségével szemben itt van a gyermek, aki az örökkévaló-

ságba lenti át a halandó embert. Adjuk át a gyermeknek lelki értékeinket, hogy megmaradjon az élet, a társadalmi rend és megmaradjon az eszme, amely drágább a puszta létnél.

Még valamit adott a zsidóság az emberiségnek: *a szívét., a szív kultuszát és kultúráját.* A szív gyengédségével, a jóság kultuszával, követésével és gyakorlásával befolyással van a zsidóság a közszellemre. Nem szabad engednünk, hogy a zsidóságot kiszorítsák abból, amije van; hogy határt tudjunk gyakorolni az emberiségre, ezt nem engedhetjük elvenni. Őrizzük meg a szívhez való jogunkat és védelmezzük meg. Ha az idők nehezek is, *ne engedjük veszendőbe menni azokat az intézményeket., amelyeket a zsidó szív megeremtett!* Gyönyörű intézményeink vannak: árvaház, aggokháza, kórház, gyermekkórház, a tanuló ifjúságot támogató intézmények a belföldön, segítségnyújtás azok számára, akik külföldön igyekeznek tudást szerezni, — de ne hanyagoljuk el *gyermekvédelmi intézményeinket.,* amelyek éppen legerősebb mértékben érzik az idők hatását.

25 éve áll fenn Patronázs Egyesületünk. Gyönyörű fejlődésnek indult, de az általános gazdasági helyzet épen ezt az intézményt támadt! meg legjobban. Pedig árvaházat, kórházat fentart az állam is, a városi közületek is, de *gyermekvédelmet kizárólag csak a felekezet* gyakorolhat. így akarja ezt a *magyar törvény* kifejezett rendelkezése és minden felekezet teljesíti is ezt a kötelezettségét. Talán egyik sem forog abban a veszedelemben, hogy be kell szüntetnie munkásságát, csak épen a zsidó felekezet van abban a helyzetben, hogy mikor megünnepeli gyermekvédelmi intézményének negyedszázados jubileumát, kénytelen lesz ezt a munkásságot beszüntetni. Pedig ez *nemcsak egy jótékony intézmény beszüntetését jelentené, hanem azt is, hogy a zsidó vallás nem tud lépést tartani más felekezetekkel* és nem tudja teljesíteni azt a feladatot, amelyet a törvény kifejezetten rója rá: *a gyermekvédelem vallásos alapon való megszervezettségét, a bűnös útra tévedt, züllés veszélyének kitett, az elhagyott gyermekek oltalmazását, gondozását és nevelését.*

Pedig a *mi vallásunkban ezek az eszmék mélyen benne gyökereznek.* Ne engedjük tehát magunkat leszorítani semmiféle területről, ami a miénk, ami vallásunkból fakad.

Elhagyatott gyermek az árva, akinek nincs gondozója. Ezeknek egy jelentékeny részét felekezetünk, nőegyesületeink védőszárnya alá fogadja és gondozza. De *az a gyermek is lehet elhagyott, akinek apja, anyja él,* csak nem tud gondoskodni róla, akinek apja börtönben ül, vagy anyját magával sodorta az élet árja.

A Biblia különböző gyermekekről beszél és megemlíti, hogy vannak olyanok is, akik javíthatatlanok. Azt mondja a Biblia, hogy ha

van olyan gyermek, aki lázadó, romboló, tobzódó és teljesen javíthatatlan és erkölcstelen, ragadják meg és vigyék a bíróság elé, emeljenek ellene vádat és a bíróság a gyermeket elítélheti még halálra is, mert a romlottságot, amely a mótelyből terjeszkedik, amely a bűnt nemcsak magával hordja, hanem a gonosz példa erejével romboló hatással van az egész társadalomra, ki kell irtani. „Javíthatatlan” gyermekről szól az írás, de ki a javíthatatlan? Azt mondják az írásmagyarázók, hogy az a javíthatatlan, aki sokszoros kísérletezés után is konokul lerázza magáról a tanítást és nevelést és nem javul. De még az ilyen gyermeket is javíthatónak kell tekintenünk, csak abban az egy esetben nem, ha apja és anyja tökéletesen egyforma természetben, arcban és hangban, így tanítják az írásmagyarázók. Milyen különös rendelkezés ez, mit akarnak ezzel mondani? Egy csodálatos mélyenjáró megfigyelésen alapul ez a tétel, hogy a gyermek lelkében a fejlődés folyamán *egyszer az apának, egyszer az anyának tulajdonságai jutnak túlsúlyra*. Ha a gyermek az apjától örökölt rossz tulajdonságokat és azok tombolnak benne, nem tekinthetjük javíthatatlannak, mert majd felülkerekednek az anya tulajdonságai és jó lesz. Ha az anyjától örökölte a rosszra való hajlandóságot, majd felszínre kerülnek benne az apa jó tulajdonságai. Csak akkor javíthatatlan, ha az apától és anyától is csupán rosszat örökölt, ha az apa és anya teljesen egyenlők, ami kizárt eset. Azt mondják, hogy ez a törvény nem azért íratott, hogy végrehajtsák, hanem hogy mélyedjünk el ebben a gondolatban és találjunk benne jutalmat. Ez a jutalom jelentkezik, ha a romlásba tévedt gyermeket meg tudjuk menteni. *Ez a gyönyörű feladat vár minden olyan nővérünkre., aki megérti a vallás eszméjét.*

Drága testvéreim, *lelkes buzgalommal forduljatok mindannyian a magyar zsidó patronázs egyesület felé* és neveljétek a vallás tanítása szerint a szív kultuszára azokat a sajnálatraméltó gyermekeket, akiket szülő nem nevel, mert szükségük van valakire, aki elhelyezi lelkükbe ad, aki érzést nevel beléjük az erkölcsiség iránt, aki elhelyezi lelkükbe az irányítót, hogy ne tévesszék el az utat. *Nem sajnálatraméltó többé az ilyen gyermek., ha valaki, jótét z. idó lélek melléje áll!*

Ezt óhajtom lelketekbe véteni. Ne legyen a szavam pusztában elvesző kiáltás, mert a feladat, amit vázoltam, magából *vallásunkból fakad* és mindenképpen *méltó a zsidó nőhöz.*, akiben a vallás továbbplántál ódik, messze jövendők felé!

Szent munkátokban kísérjen Benneteket az élő Istennek szentséges, áldása! Amen!

A 25 éves Patronázs Egyesület

I.

Bevezetés

A mózesi törvények évezredek szociálpolitikai rendelkezései minden adandó alkalommal *kötelezettségévé teszik Izrael népének az elhagyottak, az özvegyek és árvák istápolását*. A patriarchális földművelő társadalomira szabott eme törvények igen előrelátóan nemcsak intellemként, nemcsak figyelmeztetésnek hagyják meg a mostoha szociális viszonyok közé került társadalmi egyedekről való gondoskodást de *intézményesen biztosítják* megélhetésüket és megállapítják a *szociális segítségnek azt a minimumát*, mely életük fönntartását lehetővé teszi. A szétszóródás, a galut évezredek alatt e rendelkezések *morális imperatívusszá nemessülnek* és a zárt társadalmi életet élő zsidóság magától értetődően gondoskodik a rászorulók segítségéről. A ma már sokszor — sajnos — alap nélkül hangoztatott zsidó erény: *a szolidaritás*, a kölcsönös segítség ezekben az évszázadokban igazán *eleven valóság* s a gettó sötét árnyékait a felebaráti szeretet ragyogó cselekedetei világosítják meg.

A XIX. század politikai és eszmeáramlatai lebontják a zsidóság köré vont válaszfalakat is és az erős ütemben fejlődő kapitalizmus felbomlasztja az eddig zárt társadalmi egységeket, megteremti a modern idők legtipikusabb alakját: a bérmunkást és evvel egyidejűleg az ipari proletariátust. Megindul a nagyvárosok felé tódulás és szinte egy generáción belül lejátszódik századunk legnagyobb tragédiája: az eddig zárt egységet alkotó család elemeire való bomlása. Tömeg jelenséggel állunk itt szemben. A nagyipari civilizációval együtt jár a nyomor terjedése és megjelenik a fórumon a modern idők legszomorúbb produktuma: *az elhagyott, a züllés veszélyének kitétt, a bűnöző gyermek és fiatalok*.

Az államhatalom sem hunyhatja be immár a szemét e tömegjelenség elől és a magyar törvényhozás soha el nem múlt dicsősége az 1901. évi VIII. és XXI. törvénycikkek, amelyek kimondják a nagy alapelvet, hogy *minden elhagyott gyermeknek joga van az állam gondozására*.

Majd az 1907. évi, ú. n. „60 ezres” rendelet még *kibővíti az elhagyottság jogaimat*, még nagyobb gyermekkategóriát von pártfogásába és ezzel *megelőzi a művelt nyugati államok csaknem valamennyiét*.

Az *állami gyermekmenhely* tehát minden elhagyott gyermeket pártfogásába vesz és a fizetett tartásdíj ellenében családoknál helyezi azokat eL hogy így nevelésükről gondoskodják. Azonban az állam által fizetett tartásdíj összege olyan csekély, hogy ezért a drágább rituális ételt fogyasztó zsidó családok nem vállaltak el gyermekeket tartásra. így történt aztán, hogy a menhelyek útján kihelyezett zsidó gyermekek felekezetünk részére csaknem teljesen elvesztek, nem maradtak meg zsidóknak. Vagy ha igen — ami színén nem volt ritka eset — erkölcsileg olyan alacsony fokon állottak, hogy közülük rekrutálódott azoknak a fiatalkorúaknak a legnagyobb kontingense, akik a bíróság elé kerültek. De nem is volt ez csoda, mert hiszen ezek a gyermekek *vallásos nevelésben nem részesültek*, abban a korban, amikor legfogékonyabb a lélek. Folyton csak gyűlölködő szavakat hallottak saját felekezetükről és így történt, hogy felekezetünk nemtörődömsége, amely esztendőik során bűnös tétlenséggel nézte ezeket az állapotokat, ézénként sok száz zsenge korú hitsorsosunk vesztét okozta.

A zsidó gyermekvédelem megszervezéséhez mégis tulajdonképpen az 1908. évi XXXVI. t. c.-ben lefektetett *büntetőnovella* adta meg a lökést, mely a fiatalkorúak eddig főnnállót büntető rendszerét új alapokra fektette.

E büntetőnovella intenciója az, hogy a büntetendő cselekményt elkövető gyermekekkel és fiatalkorúakkal szemben — a társadalom és a büntettes érdekében egyaránt — nem annyira a megtorlást, mint inkább elsősorban a megmentés szempontját kell érvényre juttatni. Abból az elgondolásból indul e reform, hogy a fiatalkorúak nem gonosz indulatoktól csábítva, hanem leggyakrabban a nyomasztó szegénység, a rossz példa, züllött környezet, a családi élet meglazulása, a nevelés elhanyagolása és a vallásérkölsi érzés hiánya miatt sodródnak a bűnbe, ezeket az okokat kell tehát megszüntetni. És minthogy erre nem az állam, hanem a *társadalom hivatott*, annak széleskörű rétegeit kell a fiatalkorúak törvénykezési reformjába bevonni, még pedig patronázs-egyesületek formájában. A társadalom azonban meglehetősen közönyös maradt e modern törekvések iránt és így *az intéző körök a felekezeteket igyekeztek az ügynek megnyerni*, még pedig olyan sikerrel, hogy csakhamar megalakultak a kat. és protestáns patronázs-egyesületek. Hiányzott tehát egy olyan szervezet, mely *a zsidó fiatalkorúakkal* foglalkozott volna s így a kényszerítő szükségességen kívül most már *becsületbeli kötelessége volt a zsidóságnak* az Izraelita Patronázs Egyesület megalakítása.

A *Magyar izraelita Kézmű és Földművelési Egyesület* — Magyarország egyik legrégebb gyermekvédő intézménye — már az 1903. évi jelentésében rámutatott a tarthatatlan állapotokra, de csak mikor már az eltérített gyermekek száma nagyarányú szaporodást mutatott, talált e szózat mind erősebb visszhangra és kezdte foglalkoztatni az egész ország zsidóságát. Ennek eredményeképpen azután az 1908. évben dr. Neumann Ármin elnöklete alatt az Országos izraelita Iroda és a budapesti (VI.) izr. Községkerület körében egy bizottság alakult, hogy ezeken az állapotokon változtasson.

Dr. Neumann Ármin csakhamar megtalálta a módját a kettős probléma megoldásának, amidőn úgy a *másvallásúakhoz kiadott zsidó gyermekek, valamint a zsidóhitű fiatalkorú büntetettek* megmentésére országos szervezet megalkotását hozta javaslatba. Indítványát az 1908. évi szeptember hó 6. napján egybehívott bizottság egyhangúlag elfogadta és megvalósítás végett a budapesti (VI.) Izraelita Községkerülethez betérjesztette. Az időközben elhunyt dr. Neumann Ármin helyett a MIKÉFE új elnöke, báró Kohner Adolf állott a mozgalom élére, aki *Hevesi Simon* pesti főrabbi közreműködésével megtette a szükséges előkészítő intézkedéseket. 1909. szeptember hó 6-ára a MIKÉFE és az OMIKE kezdeményezésével értekezletet hívtak össze, melyen a hazai zsidóság színe-java jelent meg. Ám voltak még mindig az előkészítő bizottság tagjai között olyanok, akik feleslegesnek tartották az új egyesület megalakítását. Mások a mellett törtek lándzsáira, hogy az alakítandó egyesület csupán az akkori értelemben vett „patronáz” tevékenységre” szorítkozzék, t. i. az erkölcsi züllésnek kitett, vagy bűnöző fiatalkorúak pártfogására. Volt olyan fölszólaló, aki féltette a menhelyi gyermekeket a patronázs körébe tartozó „bűnöző”, „züllött” fiatalkorúaktól, tehát két egyesületei akart. Végre győzött a jobb belátás. *Kohner Adolf* báró, de főként *Hevesi Simon* főrabbi tisztázták a kérdést és igen helyesen, bölcs előrelátással megmutatták, mint függ össze egymással a két probléma: az elhagyott, a züllésnek kitett gyermekek szolgálatják a bűnöző fiatalkorúak legnagyobb kontingensét.

Az elhangzottak alapján az értekezlet „egyhangú lelkesedéssel” elfogadta a határozati javaslatot, mely a következőképpen szól:

„A Budapesten 1909. szeptember hó 6. napján megtartott értekezlet ezennel határozatképp kimondja, hogy megalakítja az Izraelita Patronázs Egyesületet oly célzattal, hogy az kiterjessze pártfogó és gyámolító működését először a gyermekbírószág elé kerülő fiatalkorúakra, másodsor az állami menhelyek által nem-zsidóhitű családoknál elhelyezett zsengekorú hitsorsosainkra”

A megalakítás munkájának elvégzésére bizottságot küldött ki az értekezlet, *báró Kohner Adolf és dr. Hevesi Simon elnöklete alatt*. A bizottság tagjai voltak: *dr. Fried Vilmos, dr. Feleki Béla, dr. Grauer Vilmos, dr. Lengyel Aurél, Szabolcsi Miksa, dr. Deutsch Ernő, Breuer Soma, dr. Fischer Gyula, dr. Bakonyi Samu, dr. Weiszburg Gyula, dr. Kiss Arnold, dr. Bartos Kálmán, özv. dr. Neumann Árminné és gárdonyi Neumann Frigy esne*.

Ugyanez az értekezlet elhatározta, hogy az az évi szeptember hó 10—11-én megtartandó Országos Patronázs Kongresszuson Kohnerrel és Hevesivel képviselteti magát. E bizottság állandó permanenciában voll és előbb báró Kohner Adolf és dr. Hevesi Simon, utóbb pedig *Székely Ferenc* elnöklete alatt folytatólagos ülésekben megvitatta és elfogadta a dr. Bartos Kálmán által kidolgozott alapszabályokat, valamint előkészítette az 1910. évi jan. hó 6-ik napján tartott alakuló közgyűlést.

Az *alakuló közgyűlés* e napon folyt le a Pester Lloyd dísztermében nagy és előkelő közönség jelenlétében. Résztvettek azon az igazságügyminisztérium képviselőjében *bellyei Rickl Gyula* és *Kun Béla* miniszteri tanácsosok, valamint *Rottenbiller Fülöp* táblabíró. A belügyminisztérium képviselőjében *Bosnyák Zoltán* és *Ruffy Pál* miniszteri tanácsosok. Képviselve voltak a pesti, a budai, az óbudai hitközségek és szentegyletek, az V., VI. és IX. Izraelita Községkerületek. Az alakuló közgyűlést báró Kohner Adolf nyitotta meg, mely után *Balogh Jena* v. b. t, t., akkori közt. államtitkár és *Hevesi Simon* főrabbi mondotak nagyhatású beszédet. A jelenlévők kitörő lelkesedéssel határozták el az Országos Izraelita Patronázs Egyesület megalakulását, melynek *elnökévé Székely Ferenc üdv. tanácsost választották meg, társelnökévé pedig dr. Hevesi Simon főrabbit*. A jelenlévők *nagyösszegű alapítványokkal* lehetővé tették, hogy az Egyesület azonnal megkezdje működését. Már ezen az alakuló gyűlésen a Pesti ÍZT. Hitközség megbízásából bejelentették, hogy a 45 ezer koronát kitevő Glück Bernát-féle alapítvány kamatait a Hitközség az Egyesület rendelkezésére bocsájtja egyszer s mindenkorra. Többen beléplek ezer koronával az Egyesület örökös tagjai sorába, valamint nagyszámú 200 koronás alapító tag is jelentkezett.

Az ünnepélyes megalakulás e fényes miliőben és díszes közönség jelenlétében méltó kezdete volt az Egyesület további létének.

Az alapszabályokat 141.115z1910. sz. rendeletével 1910. évi október hó 28-án hagyta helyben a m. kir. belügyminisztérium.

Hallatlan lendülettel indult meg a munka. A fiatal egyesület *programja a legmodernebb elveken épült föl* és ennek megfelelően működésében is modern igyekszik maradni. „A célunk az — mondja az első évi beszámoló— hogy a gyermekekkel foglalkozzunk, azokat ne-

veljük, ruházzuk, istápoljuk és kenyeretadó foglalkozásra tanítsuk, hogy így őket egész életükre biztosítsuk. Ennélfogva *szakítottunk a segélyezési elvvel*. Egyesületünk *minden gyermeket pártfogása alá vesz*, azonban segélyeket nem ad. E tekintetben ragaszkodunk az állami gyermekvédelem szabályzataiban lefektetett elvekhez: a gyermekeket eddigi környezetükből eltávolítjuk és vidékre, friss levegőre, más miliőbe, új és jobb életkörülmények közé hozzuk. Minthogy pedig Egyesületünk *magát a társadalmat* közvetlenül óhajtotta tevékenységébe belevonni, olyképen, hogy *minden egyes gyermek mellé külön-külön patrónust kér fel*, aki a gyermekek feletti felügyeletet közvetlenül végzi, ?ki élelmezését, neveltetését, tanulmányait saját maga ellenőrzi, gyermekeinket pedig vidékre helyeztük ki: mihamarább szükségesnek mutatkozott, hogy Egyesületünk a *vidéken fiókokat* alapítson.”

Ha már az Egyesület eszméje és működési módja maga is újszerű volt, szervezete is sok újat mutathat föl, amennyiben tényleg ama kevés országos egyesület sorába tartozik, amelyiknek *nemcsak a címében van az országos szó*, hanem *tényleg is országos*. Amellett az első az egyesületek közt, mely az annyira kívánatos *jótékonsági centralizációt* keszülviszi, amennyiben összes fiókjait akként szervezi meg, hogy azokban minden helybeli felekezeti testület és jótékonsági egyesület képviselve van és együttesen működik. És még egy érdekes eredmény. Ez az egyesület volt az első, amely *közelebb hozta egymáshoz az egyes felekezeti árnyalatokat*: az orthodox zsidóság, habár hivatalosan nem is, de tényleg mindenütt éppen olyan jólelkűséggel, éppen olyan nemes áldozatkészséggel működik közre, mint a kongresszusi zsidóság és nem egy olyan helyi bizottság (fiók) alakul, melynek *tagjai tisztára orthodoxok*.

De nemcsak a felekezet tagjai és testületei támogatják az egyesületet páratlan lelkesedéssel és önfeláldozással. Az állami hatóságok sem zárkóznak el az egyesület istápolásától. Ügy az állami gyermekmenhelyek igazgatói, mini a fiatalkorúak bírósága és a dunai kapitányság, valamint egyéb városi és állami hatóságok készségesen támogatják a fiatal egyesületet. Az igazságügyminiszterium pedig három-ezer korona évi szubvenciót engedélyez az egyesület részére.

Megalakulásakor a MIKÉFE nagylelkűsége nyújtott az egyesület számára otthont mintegy két hónapon át. Majd a Dohány-utcai templom toronyépületébe költözött kb. félév-re. De innen is távoznia kellett már csak azért is, mert szüksége volt az Egyesületnek olyan otthonra, ahol gyermekeit ideiglenesen elhelyezhette. E célra az irodával kapcsolatosan a Hajós-utca 31, sz. a. bérelt helyiséget, ahol az egyik szobát, amely fürdőszobával volt kapcsolatos, ágyakkal rendezték be. Ilyen módon lehetővé vált, hogy az *Egyesület védenicei mind-*

addig, míg állandó elhelyezésükről nem történt gondoskodás, mégis az Egyesület tényleges pártfogása és felügyelete alatt lehessenek. Az átmeneti otthon kérdése ezzel nem nyert természetesen végleges megoldást, már csak azért sem, mert mindjárt az első télen szűknek bizonyult. Később kibővítette az Egyesület az átmeneti otthont, melynek szükségességét mindenkor érezték és amelynek a hiánya ma is a legégetőbb problémák egyike, amelyet föltétlenül meg kell oldani.

II.

A gyermekmenhelyi patronázs

Az Egyesület gondozására szorult zsidó gyermekek az ország minden vidékén elhelyezett állami gyermekmenhelyek kötelékébe tartoznak. Arra kellett tehát törekedni, hogy mindenütt, ahová az állami gyermekmenhely felekezeti helyeket helyezett ki, fiókok alakuljanak. Szükség volt e fiókokra azért, mert gyermekeket csak oda lehetett elhelyezni, ahol a fiókok révén megfelelő felügyeletről és vallási gondozásról lehetett gondoskodni, de másrészt azért is, mert az Egyesületre váró feladat olyan óriási összeget igényelt, amelyet előteremteni csak az egész hazai zsidóság együttesen volt képes. Az Egyesület tehát országsszerte szervezte a *helyi bizottságait* és az első év végén már 28 fiókja volt a következő helyeken: *Abonyban, Aszódon, Balassagyarmaton, Csáktornyan, Baján, Cegléden, Debrecenben, Dombóvárott, Érsekújvár ott, Hevesen, Jászarokszálláson, Jászberényben, Kaposvárt, Kisújszálláson, Kolozsvárt, Komáromban, Mátészalkán, Mindszenten, Monoron, Nagykanizsán, Nagykárolyban, Nádudvaron, Pécsen, Szatmáron, Szombathelyen, Temesvárt és Zentán.*

A helyi bizottságok mindenütt nagy lelkesedéssel alakultak meg. A megalakulás rendszerint felekezeti társadalmi ünneppé terebélyesedett és az anyagi áldozatkészség is igen szép eredményeket mulatott föl.

A működés második évében 6 nagy vidéki városban sikerült új fiókokat alapítani, még pedig Besztercebányán, Egerben, Kassán, Törökszentmiklóson, Nyitrán és Kecskeméten. 1517 új tagot nyert ilyen módon az Egyesület, mely a második működési év végén 4843 tagot regisztrál.

Külön meg kell említeni a *kassai fiók* megalakulását, mely a harmadik Országos Patronázs Kongresszus egyik programpontja gyanánt szerepelt a kongresszus vezetőségének és az azon résztvevő hatósági és társadalmi előkelőségeknek a jelenlétében. A *városháza nagytermében* tartott alakuló ülésen megjelent *bellyei Rickl Gyula miniszteri tanácsos? a kongresszus elnöke, berczelli Berczelly Jenő v. b. t. t., ítélőtáblái elnök, valamint Székely Ferenc., Hevesi Simon dr. és mások.*

1912-ben új fiókok: Óbecse, Nagyszombat, Szekszárd, Kalocsa, Vágszered, Sátoraljaujhely, 1913-ban: Miskolc, Arad, Hatvan, Szentes, Pásztó. 1914-ben: Pozsony, Szabadka, Békéscsaba, Hódmezővásárhely, 1916-ban: Szolnok.

Ha valamely vidéki fiókot megszerveztek és működését megindították, korántsem tekintették ottani missziójukat befejezettnek. Továbbra sem hagyták magára, munkásságát állandóan figyelemmel kísérték, időről-időre ellátták direktívákkal, útbaigazításokkal és gondoskodtak az érdeklődés folytonos ébrentartásáról.

A látogatásokkal kapcsolatosan mindenütt telepínspekciót is tartottak. Sorra felkeresték az ápoltakat, mindannyit a maga otthoni környezetében.

Az alapszabályok értelmében csak a 6—12 éves korú gyermekekért fizettek tartásdíjat. E rendelkezésnél az Egyesület vezetőségét az az intenció vezette, hogy a gyermekek értelmi fejlődésének irányítása csak az iskolaköteles kor elérésevel kezdődik és így mindaddig, míg az Egyesület anyagilag annyira meg nem erősödik, hogy minden segélyre szoruló gyermeket pártfogása alá vehet, elégségesnek látszott, már válláskölcsei szempontból is, ha *csupán az iskolaköteles gyermekekről történik gondoskodás.*

Mindazonáltal nem zárkózott el az Egyesület, hogy *kisebb gyermekek után* is fizessen tartásdíjat, ha a körülmények ezt szükségesnek mutatták. Ilyenek azok az esetek, amikor *több testvér egy családnál* van nevelőben, nehogy a hat éven aluli gyermek más családnál nevelkedve, testvéreitől elszakíttassék. Ilyenkor pótolta az Egyesület az állam által fizetett tartásdíjat.

A *nevelőcsaládok kiválasztása* a helyi bizottságok kijelölése alapján az állami gyermekmenhelyek dolga és az évi jelentések megállapítják, hogy a családok mennyire tiszták, intelligensek, milyen jól táplálják a gyermekeket és milyen jó nevelésben részesítik őket. A központi elnökség a helyszínen tartott telep vizsgálatok alkalmával személyesen győződött meg arról, hogy védenccink ellenkezése az adott körülmények között a legmegfelelőbb.

A gyermekeket kizárólag a vidéken helyezik el, csak átmenetileg maradnak egy-egy esetben rövid ideig Budapesten. *Minden egyes gyermek mellé patrónust rendel az Egyesület* és az évi jelentések örömmel állapítják meg, hogy a pártfogásra felkért hölgyek és urak tevékenysége messze túlhaladta a jótékonyosság határát és nem egy esetben szinte szülői szeretetre emlékeztetett. A patrónusok és patronesszek állandóan fölügyeltek védenccinkre, ellenőrizték iskolai tanulmányaikat, vagy amennyiben mint tanoncok voltak elhelyezve, védenccink magaviseletét. Heten-

ként legalább egyszer meglátogatták őket, újevkor és parimkor apróbb-nagyobb ajándékokat osztottak szét közöttük.

A gyermekek mindenütt a zsidó iskolát, illetve ennek elvégzése után az állami középiskolát látogatták. Amennyiben szükség volt, az Egyesület iskolakönyvvél is ellátta a gyermekeket, sőt az állam által adott ruházatot is kiegészítette, ha szükség mutatkozott.

Már az első évi jelentés felpanaszolja azt az *anomáliát*, amelyet «ajnos még a mai napig sem tudtunk teljesen kiküszöbölni, Voltak olyan helyi bizottságok, amelyek az Egyesület működését arra kívánták fejleszteni, hogy a *helység szegényeinek adják oda tartásra védenceinket* s így az általunk fizetendő tartásdíjak révén segítsenek a szegény családokon. Ennek a helytelenségét mindjárt látta az Egyesület vezetősége és tudomására hozta a fiókoknak, hogy a cél, miszerint védencek a lehető legjobb ellátásban részesüljenek, hogy részük legyen a családi élet melegében és olyan környezetben nőjenek fel, melynek hatása későbbi életfolyamatuk alatt is érezteti a maga befolyását. Sajnos ezek a hatások aligha érhetők el, ha védenceinket ilyen „faluszegényeinél” helyezzük el. Az Egyesület erélyes kézzel iparkodott meghiúsítani az ilyen nem helyes alaphól induló szociális segítséget.

Amenyiben a védencek a 12. életévüket betöltötték, *nem jártak el sablonosan velük szemben*. A kiváló szellemi képességüket továbbtanlatták, a többi testi fejlettségük és egyéb hajlandóságuk szerint tanoncokként, vagy — a leányokat — háztartásokban helyezték el.

A *fiúkat* lehetőleg *iparosnak* és csak amennyiben akár testi fejlettségük nem engedte meg, akár mert kellő számban nem állt rendelkezésre tanonckérő iparos, helyezték el kereskedőknél. *Tanoncot* csak olyan helyre közvetít az Egyesület, melyről előlegesen információt szerzett be. Ha az információ megfelelt, a mester beküldte előre az útiköltséget és vállalta azt a föltételt, hogy a szerződés tartama alatt a tanonc teljes szállításáról és ruházataról gondoskodik, csak akkor küldi el az Egyesület a fiút a mesterhez és egyúttal *megkeresi az ottani hitközségi elnökséget, rendeljen ki patrónust* a fiú mellé. A patrónusokkal az Egyesület *közvetlen érintkezésbe lép*, kioktatja őket leendőikre, és a patrónus, miután a szerződést a védenc mesterével megkötötte, *öt továbbra is Állandó figyelemmel kíséri* és védencéről időnként jelentést tesz az Egyesületnek.

A leányok elhelyezésénél az Egyesület abból a megfontolásból kiindulva, hogy nem akarja a szellemi proletariátust gyarapítani, nem képezte védenceit magasabb szellemi foglalkozásokra, hanem azon igyekezett, hogy olyképen helyezze el őket, hogy jövőjükön kielégítően gondoskodás történjék. E célra olyan elhelyezkedést iparkodott nekik lehetővé tenni, ahol jövőjük szerződészerűen biztosított. Ezt úgy

érték el, hogy a háztartásba adott leánynak a munkaadója 22 éves kora elérésére 500 — 1000 koronáig terjedő összeget deponált, vagy pedig olyan értelmű szerződést kötöttek a leányok javára, amely szerint az őket befogadó család tartozik javukra havonként az Egyesületnél 10 — 10 koronát befizetni, vagy tartozik az illető leányt egy bizonyos kor elérésének esetére nagyobb összeg erejéig biztosítani.

(Érdekes adat 1913-ból. A leányok font említett szerződéses elhelyezése folyamatban van és 1913 végén 4876 korona gyűlt össze a Belvárosi Takarékbán, mint részükre deponált összeg.)

Alkalmadtán a *legmodernebb segítő módszereket* használta fel az Egyesület, amikor például sokgyermekes családoknál nem úgy segít hogy egy-két gyereket pártfogásába vesz, hanem az *illető családot igyekszik talpraállítani* és olyan keresetforrást megnyitni számára, amely lehetővé teszi, hogy önmaga tartsa el gyermekeit. Ilyen esetekben igyekszik *belevonni a társ egyesületeket* és sokszor fordul elő, hogy másj egyesületekkel együtt valóságos konzorciumot létesít, hogy egy család existenciájának az alapföltételeit megteremtse.

Sok szó esik arról is a jelentések során, hogy az Egyesület *adminisztratív kiadásai* rendkívül módon szaporodnak és igen nagy budgeti tételt tesznek ki. De nem szabad elfelejteni, hogy *ez az adminisztráció jelenti az Egyesület egész tevékenységét* nem szabad elfelejteni, hogy az Egyesület élő emberekkel dolgozik, akiket nem lehet aktaszereiben kezelni, hanem a velük való bánásmódban a legmesszebbmenő individualizálást kell követni. 1912-ben például 1292 gyermeket pártfogolt az Egyesület. Ezek közül azonban mindössze csak 524 gyermek után fizetett tartásdíjat, vagyis éppen a nagy adminisztrációnak köszönhető hogy a többi 768 *gyermeket sikerült ingyentartásba elhelyezni, s így nem kellett értük tartásdíjat fizetni.* „Ez az elhelyezés, amely magában véve csak egy szó, — mondja a beszámoló — tényleg rendkívüli munkásságot igényel. Magában foglalja azt, hogy a hozzánk kerülő gyermekeket mindenekelőtt néhány napig ideiglenes menhelyünkön kell tartanunk, mindaddig, amíg egyrészt megfürösztjük, megnyiratjuk, fölruházzuk másrészt megállapítjuk személyi adatait, életpályájáról, történetéről, személyi és családi viszonyairól hiteles információkat szerzünk és azzal kapcsolatban állapítjuk meg azt a helyet és foglalkozást, ahová s amelyre az illető gyermeket el akarjuk helyezni. Természetesen ez rendkívüli utánjárással jár. hosszas levelezést igényel, aminek végeredménye bizony sokszor még mindig csak egy ideiglenes elhelyezés.”

A gyermekek vidéken való elhelyezése a legtöbb esetben célravezető Patriarchális családi élet körébe kerül s így otthon talál az a gyermeke aki eddig megfelelő lakás, szerető családtagok és a legprimitívebb ké-

nyelmi berendezések hiánya folytán a legtöbb esetben az utcán keresett szórakozást.

Szükség volna egy pszichológiai laboratóriumra, amelyben bizonyos ideig a vidékre való kihelyezés előtt meg lehetne figyelni a védeneket.

„Az elhelyezéseket nem egy esetben kénytelenek vagyunk nem «a saját legjobb lelátásunk szerint, hanem gyakran a kényszerítő körülményeknek megfelelően eszközölni. Általános baj az, hogy a vagyonos és jómódú vidékeken kevés a zsidó család, ahol pedig hitsorsosaink fiellő számban volnának, ezek olyan szegények, hogy a gyermeket náluk fjlhelyezni már ezen okból sem tanácsos, mert közelfekszik annak a valószínűsége, hogy a gyermekek nevelésére tisztán üzleti szempontból vállalkoznak. Máshol viszont, ahol az egyes családoknál megfelelők volnának az előfeltételek, ott például nincsen iskola.”

1913-ban rendezik az első országos *zsidó gyermeknapot*, amely 71 01 36 koronát eredményezett.

1014-ben új anyaga van a Patronázsnak: *a hadiárvák*. Az Országos Gyermekvédő Liga közvetítésére az állam az Egyesületnek adja át gondozás végett az elárvult zsidó gyermekeket. Ugyancsak az Egyesület gondoskodik az ellenséges államokból *hazainternált kis gyerekek* elelnézéséről is. Az évi jelentés szerint „miután ezeknek ittléte nagyrészben átmeneti jellegű, őket jobbmódú családok játszótársként vették magokhoz gyermekeik mellé”.

A hadi meneküli gyermekek közül sokat elhelyezett az Egyesület menhelyén, másokat vidéki hittestvéreknél, a serdültebb lányokat háztartási munkára, a fiúkat pedig tanoncokul szerződtette. Öt évi működés alatt valóságos *tanoncelhelyező intézményt* létesített az iroda és 1914-ben már több ezerre rúg a központilag nyilvánartott tanonckérők száma. 1915-ben 71 hadiárva van az Egyesület gondozásában. Ebben az évben kezdi meg a pénzbeli segélyezést is, melyet ivételes és kellően megindokolt esetekben” adtak és ez „*sohasem bírt alamizsna jellegével.*” A gyermekek száma annyira megszaporodott, hogy az eddig folytatott gyakorlattól eltérően olyan helyekre s küldenek gyermekeket, ahol helyi bizottság nem alakult meg még. 1916. A háborús viszonyok következtében tetemesen megnövekedett az elhagyott gyermekek száma. Az egyesület *nemcsak a menhelyek kötelekébe fölvelt gyermekeket fogadta gondozásába.*, de a viszonyok kényszerítő hatása alatt magától a szülőtől, vagy hozzátartozótól is átveszi gyermekeket, ha nem tudnak róluk gondoskodni.

A társadalom nagy alapítványokkal és bőkezű adományokkal teszi lehetővé a kiterjesztett munkát.

Hadiárva alapítvány 132.475 korona.

Ez évben veszi meg az Egyesület a Bimbó-u. 12. sz. házat, hogy idehelyezze el hadiárva otthonát, valamint központi irodáját.

Tervbevette az Egyesület, hogy a vidéki nagyobb telepek székhelyén kisebb családi otthonokat állít fel, 15—20 gyermek befogadására. A kolozsvári, nagyszombati és szentesi fiókok már hozzá is fogtak a terv megvalósításához. A központ a legmesszebbmenő anyagi támogatást helyezte kilátásba. A háziemenhelyen 320 gyermeket 1985 napon át gondozott.

Ma 115 gyermek áll az Egyesület pártfogása alatt. A menhelyek kötelékében 400 zsidó gyermek van, tehát még 300 gyermek elhelyezéséről kellene gondoskodnunk. Most van újjászervezés alatt a vidékre kihelyezett gyermekek szorosabb és eredményesebb ellenőrzése. Minden telephelyet személyesen keresünk fel. Ott a felekezeti néhány megértő, szociális érzésű tagját megszervezzük és kioktatjuk a gyermekkel való törődés mikéntjére. Személyes ügyévé tesszük a gyermek ügyét, előre elkészített kérdőlappal segítjük az adminisztráció egyszerűsítését s szeretnénk oda eljutni, amiről az 1915. évi beszámoló írja a következő szavakat:

„A mi nagy hivatásunk az, hogy ne maradjon széles e hazában egyetlen egy a maga sorsára hagyott olyan gyermek sem, aki elsenyved, aki nélkülöz, mert gondviselő szülője nincsen, aki elzúllik, mivel a társadalomnak nincsen számára résztvevő szíve, fölsegítő karja, biztató szava és akinek minden egyes hulló könnye, vagy szomorú vétkezése vádolná a mi társadalmunkat.”

III.

A bírósági patronázs

Másik nagy munkaterülete az Egyesületnek az úgynevezett bírósági patronázs. Itt is két korszakot különböztethetünk meg a Patronázs történetében, mely részben a hatósági intézkedések, eljárások mikéntjével, részben pedig az Egyesület munkavállaló készségével és lehetőségeivel függ össze.

A fiatalkorúak bírósága *eredetileg* úgy rendezkedett be, hogy az eléje kerülő vádlottokról a Patronázs Egyesületek önkéntes munkásai adjanak környezettanulmányt. Az 1910. évi — első — jelentés igen plasztikusan domborítja ki a környezettanulmány jelentőségét.

„E környezettanulmányoknak — mondja a jelentés — óriási jelentősége van, mert hiszen a büntetőnovella intenciói szerint *a bíróság a fiatalkorúakat most már nem bünteti, hanem javítja*, még pedig azzal az eszközzel, amelyik a fiatalkorú viselkedésének, jó és rossz tulajdonságainak, környezetének és viszonyainak tekintetbevételével a legmeg-

felelőbb. Minthogy pedig a bíróságnak a tárgyalás rövid folyama alatt alig van alkalmja bármiféle irányban is teljesen kiismerni a fiatalkori bűnözést és ez csakis olyképp történhetik meg, hogy ha a bíróság a fiatalkorú bűnös egész életfolyamatát ítéli meg, környezettanulmányaink a fiatalkorú egész életfolyamatát tükröztetik vissza. E környezettanulmányokban a fiatalkorú egész élettörténete megtalálható születésétől kezdve, benne vannak szüleinek viszonyai, foglalkozása, gyermekeinek száma, az hogy az illető' fiatalkorú minő iskolai tanulmányokat, minő eredménnyel végzett, mivel foglalkozik, keres-e egyáltalában és ha igen, keresetét mire fordítja, szülei hogy vannak viselkedésével megelégedve, továbbá mindazok akik a fiatalkorúval érintkeznek, tehát munkaadója, a szomszédjai, a házmester. E környezettanulmányok kidolgozásánál a való viszonyokon és a történeti hűségen kívül a legkülönbözőbb, főleg erkölcsi, de jogi és orvosi szempontok is szerepet játszanak. Az erkölcsi szempontok úgyszólván számtalanok, meri azonkívül, hogy véleményt adunk a fiatalkorú összes jó és rossz tulajdonságai mérlegelésével arról, hogy vele szemben minő intézkedést és a büntetés mily fokát tartjuk alkalmazhatónak, akárhányszor tekintetbe kell vennünk olyan szempontokat, mint aminő például az, hogy a fiatalkorú a családnak egyetlen kenyérkeresője stb.”

Az évek során a fiatalkorúak bírósága éltéit attól a gyakorlattól, hogy a környezettanulmányok beszerzését társadalmi szervezetekre bizza. Az első felbuzdulás lehiggadt s nem állott rendelkezésre elegendő és főként *megfelelően képzett önkéntes szociális munkás*. Az időtájt — sajnos, sok tekintetben ma sem — tartották meg az önkéntes munkások magukra nézve fontosnak, hogy megfelelő szociológiai, pszichológiai stb. ismereteket szerezzenek, ha hivatásuknak komolyan eleget akarnak tenni. A bíróság — okulva a tapasztalatokon — ma hivatásos pártfogó tisztviselőkkel végezteti a környezettanulmányozás nehéz és felelősségteljes munkáját, a Patronázs nevében megjelenő pártfogó hölgyek csak a tárgyalásánál vannak jelen és inkább csak az ítélet végrehajtását szolgáló intézkedések kérészi ül vitelében (elhelyezés, visszahelyezés a munkahelyre, föl ügyelet, szülőkkal való megbékítés stb.) vesznek tevékeny részt.

Hosszú éveken át úgyszólván szünetelt az Egyesület ilyen irányú tevékenysége. Csak a *hölgyszervezés után* vette komolyan programjába és tartja annak ma is a bírósági tárgyalásokon való részvételt.

Érdemes tevékenységet fejt ki az Egyesület, amikor a bíróság megbízásából pártfogót rendel ki a próbára bocsájtott fiatalkorú mellé. Ezek a fiatalkorúak korántsem romlottak, vagy a társadalomra nézve egyének és a velük való komoly, megértő, szeretettel teljes

foglalkozás szép eredményeket mutat fel. Akárhányszor elég, ha számukra munkát közvetítettünk úgy, hogy az Egyesületet valósággal munkaközvetítő intézménnyé kellett fejleszteni, ami szomorúan illusztrálja a társadalmi berendezkedés hiányos voltát, mert ezek a példák azt mutatják, hogy más gazdasági berendezés mellett ezek a fiatalokúak soha semmiféle hatósággal nem kerültek volna összeütközésbe.

„Lehetőleg vidékre iparkodik az Egyesület a munkakeresőket elhelyezni — mondja egy régebbi jelentés. mert a fiatalokú erkölcsi. de fizikai és szellemi szempontjából is ezt az elhelyezést találja előnyösnek. Föltételezi, hogy a vidéken a gazda és alkalmazottja között nagyobb a közvetlenség, könnyebb egy bizonyos bensőbb viszonyt teremteni, a megélhetés is olcsóbb és így a fiatalokúak ellátása is jobb. Már pedig az, aki valaha kriminológiával és az ezzel összefüggő patronázs tevékenységgel foglalkozott, tudja csak, hogy milyen nagy szerepe van itt a gyomor kérdésnek.”

Panaszolják a beszámolók, hogy nincsen elegendő ipari munkahely, ahol a fiúkat el tudnák helyezni. Már pedig kereskedőinasnak csak végső esetben akarják adni. Érdekes kísérlet volt az *Atlantica Tenger*” hajózási r. t.-gal való megállapodás, ahová sikerült is néhány fiatalokúat hajóinasnak bejuttatni. Hátránya az volt ennek, hogy a nagy távolság miatt kellő felügyeletet nem tudtak gyakorolni.

Fölmerül a kívánság, hogy mezőgazdasági munkákkal kellene foglalkoztatni a javítónevelésre szoruló fiatalokúakat. Mindez azonban pénzkérdés.

Az Egyesület összeköttetésben áll az országnak majdnem összes letartóztatási intézetével és az innen szabaduló fiatalokúakat is iparkodik elhelyezni. A letartóztatási intézetekben évenként rendezni szokott Chanuka-ünnepély nemcsak a letartóztatott fiatalokúak, hanem az ottlevő felnőttek részére is nagy lelkiépülést jelent. *Dr. Hevesi Simon főrabbinak* vannak ezen a téren is elévülhetetlen érdemei a fiatalokúak patronázs munkájában.

1911-ben *Székely Ferenc* elnök az Egyenlőség hasábjain fölhívással gyűjtést indított meg *szertetház alapja* javára. Érti az Egyesület, hogy e nélkül nem tud megfelelni a rábízott feladatoknak. Azt remélik, hogy ez évben együtt is lesz a szükséges összeg, az igazságügyminisztérium pedig kilátásba helyezi az állandó évi szubvenciót erre az esetre. Az évi közgyűlés az Egyesület vagyonából 30 ezer koronát elkülönít, hogy azt mint sjeretetházi alapot kezelje.

Ugyanez évben a három (kath., prot. és izr.) patronázs egyesület között barátságos megállapodás jön létre, hogy a züllésnek induló fiatalokúak részére ideiglenes otthonul szolgáló nagy közös menhelyet építsen a fővárosban, amely menhely egy később kifejlesztendő gyer-

mekvédelmi központnak a magját képezhetné. A terv tulajdonképpen az igazságügyminisztériumból indult ki és azt célozta, hogy a székesfővárostól kérendő ingyentalon egy nagyobb méretű olyan menhely építtessék, melyet a három patronázs egyesület részben állami segéllyel tartana fenn s amely arra szolgálna, hogy a rendőrségtől én egyéb hatóságoktól átvett fiatalok végre elhelyezésükig e menhelyben ideiglenesen otthont nyerjenek. A kormány 4 éven átévi 10.000 koronát bocsát erre a célra az Egyesület rendelkezésére.

Maga az Egyesület külön 15 ezer korona rendkívüli segélyt kap az igazságügyminisztériumtól. Ezért a pénzért a Béla király-úton 3000 négyszögölnyi telket vásárolnak. Az a terv, hogy ide egy 40 leány nevelésére alkalmas intézetet fognak fölépíteni.

Ugyanez évben a főváros 1.000 korona szubvenciót ad.

Nagy munkát okoz az Egyesületnek a letartóztatási intézetekből kikerült felnőttek elhelyezése. Hirdetésekkal, utazásokkal és minden elképzelhető módon igyekeztek ezeknek a szegény embereknek állást szerezni, ami sok esetben sikerült.

„Noha köztudomású — állapítja meg az egyik jelentés, — hogy az ezekkel szemben való patronázs-működést az alapszabályok nem vették fel az Egyesület működési körébe, mégis az összes hatóságok az Egyesületet keresik meg a felnőttek ügyeiben is, nem szólva a büntetésüket kitöltött felnőttek önkéntes jelentkezéséről. Örömmel jelenti a 1911-es beszámoló, hogy különösen a fizikai munkások elhelyezésénél Igen szép eredményeket sikerült elérni.

Ma is felkeresik Egyesületünk irodáját büntetést elszervedett felnőttek is. Amit lehet, megteszünk érdekükben, de erőnket és összekötéseinket inkább a fiatalok elhelyezésére, életviszonyaik rendezésére használjuk fel. Fontos volna a fiatalok állasközvetítését megszervezni; történtek is már ilyen irányban kísérletek s a jelentés évében készül már felekezeti intézményekkel karöltve öl v an intézkedés, mely ezt az életbevágó kérdést messzeágazó szervezéssel akarja közel vinni az eredményes megoldáshoz.

IV.

Családgondozás

(A Hölgybizottság munkája.)

A társadalom nagy megértéssel, sok gondoskodó szeretettel istápolja az Egyesület nemzet- és társadalommentő munkáját. De jönnek *a forradalmak*, *a kommün és az azt követő zavaros idők*.

A kommün alatt feloszlatták az Egyesületet, helyiségét lefoglalják,

bútorzatát, felszerelését elviszik, valamint a 100 ezer korona értékű fehérnemű- és ruhakészletét is. Később valami keveset visszaadnak. Ugyancsak feloszlatták a balassagyarmati hadiárvaotthont is s elviszik a felszerelését. *A kommun után* viszont az *átmeneti otthon helyiségeit rekvirálják el* lakás céljaira. *Azóta sincs átmeneti otthona az Egyesületnek.*

A monori hadiárvaház még egyelőre 10—15-ös létszámmal megmarad.

A szomorú trianoni békediktátum elszakítja hazánk kétharmad részét, evvel együtt Egyesületünk tápláló erejét jelentő legjobban megszervezett vidéki fiókjait. A pénzügyi leromlás, a társadalmi élet megzavarása nagyon megnehezítették az Egyesület működésének továbbvitelét, de átvérgődve a politikailag és gazdaságilag zavaros éveken, az Egyesület tovább akar élni. Nagyban hozzájárulnak az Egyesület talpraállításához *a különböző külföldi missziók* és segítő alakulatok. Különösen nagy segítséget nyújt a *Yoint Distribution Comitee* és az *Amerikai Vöröskereszt*. Itt kapcsolódik bele *Havas Miksáné* a Patronázs műn” kajába s az akkori évi jelentés külön kiemeli érdemeit, mint „aki az Amerikai Vöröskereszt vezetőjének, *Pedlow kapitánynak* a figyelmét különös szeretettel hívta fel Egyesületünkre.”

Az Egyesület vezetői, látva *Havasné* rátermettségét, elhivatottságát, megnyerik őt az Egyesület számára. Előbb a választmányban, majd az elnökség tagjai közt foglal helyet. 1924-ben pedig az *újonnan alakítandó hölgybizottság vezetőjének kéri fel.*

Ezekben a nagyon súlyos gondot jelentő években *Fay Miksa*, mint az Egyesület igazgatója veszi ki derekasan részét a munkából, majd ár, *Csergő Hugó* szervezi a munkát.

Az Egyesület ideális céljai, melyek a nemzeti társadalom és a felekezeti számára hasznos, munkás polgárokká akarják nevelni az egyéb ként elkallódó emberi értékeket, megérdemlik, hogy a küzdelem tovább folyjon s bár az anyagi lehetőségek igen erősen korlátozódnak, *annál intenzívebb belső munka indul*, mikor a kibontakozás éveiben az újonnan alakuló *hölgybizottság szociális munkaközösséggé formálódik*. A Bizottság új vezetőjének érdeme ez elsősorban, aki modern szociális iskolázottságát és bőséges tapasztalatait arra használja fel, hogy vezetésével e Bizottság keretében olyan munkásgárdát alakítson ki, mely minden tekintetben megfelel azoknak a kívánalmaknak, melyeket a szociális segítőmunka immár tudományá fejlődő követelményei előírnak.

A régi Hölgybizottságnak híre sincs. Az akkori évek desolált viszonyaira jellemző ez is. *Új szervezésre van itt is szükség*, aminthogy az egész Egyesületet újonnan kell megszervezni. A régi Hölgybizottságból az egyetlen *dr. Hevesi Simonné* áll a helyén, nagy munkakészséggel

megértő tettvággyal. Majd *Sebestyén Miksáné*, *dr. Kertész Ignácné*, *dr. Schwarcz Dávidné*, a Nőegyletből *Kurczweil Sandorné*, *budai Goldberger Gyuláné*, majd később *Schwarcz Gyuláné* csatlakoznak s vetik meg alapját a modern értelemben vett szociális segítőmunkának. 1933-ban *Kálmán Henrikné* vállal vezetőszerepet a Bizottságban s különösen az Egyesület anyagi megerősítésében és népszerűsítésében fejt ki eredményes tevékenységet.* Új hang, új irány, új elgondolások kerülnek az Egyesület vonalvezetésébe. Bővül a munkakör, tágul, egyre szélesbedik a működési terület, új szempontok jutnak érvényre: *prevenció* a szó legjobb értelmében, mely a családvédelemmel, a *család gondozással* kezdődik.

Az Egyesület vezetői érzik, hogy önkéntes munkáshölgyek nélkül nem teljesítheti az Egyesület az alapszabályokban vállalt kötelességeit. Segítik a hölgyeket, akik szívvel-lélekkel, a meggyőződés erejével fognak a munkához. Eljárnak a *fiatalkorúak bírósági tárgyalásaira* s itt a kezdeményezés érdeme is az övéké. Az időtájt t. i. egyetlen felekezet asszonyai sem jártak erre a fontos megfigyelő helyre, aminek legékezebb dokumentuma, hogy a zsidó fiatalkorúakon kívül *másfelekezeti védencet is rájuk bíz a bíróság*. Még kevesen vannak, így naponta 10—15 helyet is meg kell egy-egy hölgynek látogatnia, hogy legalább a bíróságtól rájukbízott fiatalkorúak családjával megismerkedhessenek s azt neveljék, istápolják.

A Hölgybizottság elvi álláspontja: *a család megerősítése* a gyei'' meknek a család körében való meghagyása*. Csak a Vass-féle rendelet fosztja meg a szülőket attól a lehetőségtől, hogy segélyben részesülő gyermekeik náluk maradhassanak. A Bizottság próbál küzdeni és hűségesen kitartani eredeti álláspontja mellett, de a hatósági intézkedésekkel nem helyezkedhetik szembe.

* A Szociális Hölgybizottság jelenlegi tagjai

El n o k	Kálmán Henrikné	T a r s e l n o k	Havas Miksáné
Acel Pálné	dr. Hevesi Simonne	Sello Miksáné	
Beck Ottóné	Hirschl Sománé	Schwarcz Benóné	
Bíró Sándorné	Hoffmann Ivánné	Schwarcz Gyuláné	
Brammer Ódonne	dr. Kertész Ignácné	Szemeréné Hercz Emma	
dr. Czigler Ármiane	Kertész Károlyné	Tenczer Emilné	
Dávid Lajosné	Klinger Doroszné	Varga Mórné	
Dénes Jenoné	dr. Kohn Pálné	Vágó Zsigmondné	
ozv. Fay Miksáné	Lunczer Pálné	Váradó Ödonné	
Fleischmann Manóné	Münszter Illésné	Fabrizky Lipótné	
Fodor Mihályné	dr. Ónodi Adolfné	Schaechter Kornélné	
dr. Friedmann Simonné	Rákos Lajosné	Radó Pálné	
dr. Fritz Zsigmondné	Rosenberg Sándorné	ozv. Kálmán Manóné	
Gál Lajosné	Rottenstein Mórné	Gyulai Miksáné	
dr. Glass Izorné	dr. Sándor Pálné	Győri Rezsóné	
Halász Ferencné	Sebestyén Miksáné	György Miklósné	

Erősen igénybe vette a Bizottság munkáját a *Fiatalkorúak Felügyelő Hatósága* is. A kísérletileg kihelyezett fiatalkorúak felügyelete, pártfogása, helyes irányba való nevelése igen felelősségteljes feladat. A Felügyelő Hatóság mindenkor elismerte hölgyeink rátermettségét és igen gyakran biz rájuk ma is másfélekezetű gyermekeket.

Szoros kapcsolatot tart fenn a Bizottság az *Átmeneti Otthonnal*, 4míg a lehetőség megvolt, minden pénteken bementek s ott istentiszteletet is rendeztek a fiatalkorú aknák. *Örök kár, hős,} ez a humánus szel-
lemben elgondolt és működött, igazan ideális szervezet néhány év óta* — részben finansiális részben megváltozott világnézeti okokból — *javító-nevelő intézetté alakult át* s elhelyezésénél, berendezésénél fogva erősen eltért eredeti rendeltetésétől.

A Bizottság tagjai lassan szaporodnak. Bejárnak a központi irodába, ahol a befutó kérvényeket átveszik, kimennek környezni, majd megbeszélik, megtárgyalják az eseteket, így alakul ki lassan a *rendszeres jóléti összejövetelek* szükségessége, ahol mindenki beszámol végzett munkájáról, meghány ják-vetik a követendő eljárás módjait s elvi jelentőségű határozatokat hoznak. Nagyon demokratikus ez az intézmény, az elnök „*primus inter pares*”-nek tekinti magát s a tárgyalásokon nem szerepel az „elnöki csengő”. Alkotmányos alapon mindenki jelentkezhetik hozzászólásra, hogy kiformalódhasson az *alkalmazandó szociális therapia* legmegfelelőbb módja.

Szoros érintkezésben van a Hölgybizottság a különböző *hatósági szervekkel*. Már említettük a fiatalkorúak bíróságát, a felügyelő hatóságot, az átmeneti otthont. Ugyancsak sűrűn látogatják a *rákospalotai leány nevelő intézet* zsidó védenceit, állandó összeköttetésben állnak az időközben megalakult *iskolanővéri Intézménnyel*, a *Vöröskereszt szociális bizottságával*, az *Árvaszékkel*, a *fogházmisszióval*. A -kerületi *előjáróságok* a szegényügy rendezése alkalmával *népjóléti megbízottaknak* kéri fel az immár jól iskolázott hölgyeket. A *MINOSZ* útján a különböző *nőegyletekkel* próbálja meg a Bizottság felvenni az összeköttetést. Sok praktikus előterjesztést tesznek. Tanoncotthonok, ifjúsági clubok szervezését, a fiatalkorúak munkába helyezését szolgáló intézkedések életrehívását és még sok egyebet terveznek, indítványoznak. Olyan intézkedéseket, melyek a hitben való megerősödést, a felekezethez való hűséges ragaszkodást szolgálják. Az *Országos Irodát* beadványban kéri, hogy az egyes hitközségek állandó járulékokkal támogassák a Patronázs Egyesületet. A vidéki nőegyletek útján megpróbálják a megfelelő vidéki nevelőcsaládokat összeválogatni. Igen sokat fáradoznak *hontan fiatalkorúak* ügyében s a békeszerződések kegyetlen paragrafusaival egymástól elszakított családtagok ügyében tárgyalnak a *külügyi és belügyi minisztériumokban*, nem egyszer *külföldi képviseltek-*

kel. Nemcsak egyes eseteket szorgalmaz, de *elvi jelentőségű döntéseket* ih parkodik kiprovokálni.

1931-ben szervezi meg a *Gyorssegély-alapot*, mely eddig is működött ugyan, — főként *Schwarcz Gyulán é* jóvoltából. — de most rendeződik.

Neveién- és családi tanácsadót akar felállítani b összejöveleire egy-egy kérdés alaposabb megvitatása céljából — *külső előadókat* is meghív. Egyszóval egész új korszaka kezdődik a patronázs-mimkának. Anyagi erők nem állnak olyan mértékben rendelkezésre, mint régebben. De ma már nem vitatott tény, hogy a *szociális segítő munka elsősorban fievelőfiunka*, hogy a szociális segítő munka *nem a régi értelemben vett jótékony adományozást tartja a legfontosabbnak*, de a lélekkel való melléállást, a meleg szívet, a szociális helyzet átértését, a lecsúszott ember talpraállítását. Érti és tudja, hogy *nem elég* — talán nem is a legfontosabb — *a havi két-három pengős tartásdíj-pótlék*, vagy gyermeksegély, fontosabb ennél *a családgondozás.*, n melléállás, a megértő tanácsadás, a lelki gondozás. És a Hölgybizottság ezt csinálja.

A Hölgybizottság a jótéltélek. Mindenre vállalkozik, ha arról van szó, hogy segítsen. Urnagyjútsben vesz részt, teadélután rendez, hogy gyarapítsa az Egyesület jövedelmét, végzi a *családgondozás nagy, nehéz, körütekintő munkáját*. Eljár a bíróságoknál, fölügyel a bíróságoktól próbaidőre bocsátott fiatalokúakra, utána jár a leányanya tartásdíjának, munkához juttat fiatalokúakat, közvetít a tagegyesületeknél, kooperációt teremt a felekezeti és más egyesületekkel.

Tudományos laboratórium, ahol a gyermekvédelem, családgondozás és egyéb szociális problémák megbeszélésre kerülnek adott esetek alapján. Tagjait valósággal iskolázza. Elküldi előadások meghallgatására, onnan beszámolókat vár. Kerületközi bizottságokat alakít s munkaprogramját állandóan bővíti. Érdemes megnézni egy hölgy bizottsági tag naptárát. Alig van olyan nap, hogy ne vegyen részt valahol, mindig Isten nevében, a nagy ügy érdekében. Híveket toboroz, terjeszti az eszmét, szervezi a segítsést. Lángol, rajong, oktat, szervez. S ha felmerül a hirtelen segítség szüksége, ha már a privát jószív-mező le van aratva: jön a *gyorssegély-alap*. Vigyáz, hogy alapszabályokba ne ütközzék, de — mondjuk — nagyon liberálisan kezeli az alapszabályokat. A tél folyamán az utcán majd megfagyott gyerekek éjjeli szállást ad. Elmult ugyan 15 éves, de most jött ki a javítóból, az átmenetiből, mit csináljon.

Kis elhagyott, árva leánynak sikerül jóra való szücsmesternél állást szerezni Budapesten, de a gyerek Pápán van, nincs útiköltsége. Felét adja a mester, a többit: a gyorssegély. Igen ám, de a mester csak kosztot és lakást ad. Ki fogja a gyermeket ruházni? Hát ez is prob-

léma? Ezen is megakadhat, kérdezi a Hölgybizottság. És vállalják egyenként és együttesen a ruházást,

Nincs a modern szociális pszichológiának olyan módszere, melyet a Hölgybizottság ne alkalmazna. Tagjai tudják, hogy az első a jó *diagnózis*. Befut egy-egy környezetanulmány: beillenék szociológiai esszének. S a női lélek kifinomultsága párosul az ügybuzgalommal, a gyakorlati tudással, jól megfontolt *prognózist* eredményez s módot ad olyan *szociális terapiára*, melynek az eredményei nem világrengető, de nagyon sokszor életeket mentenek, kis családi közösségeket állítanak helyre, könny helyére mosolyt fakasztanak s mint a próféta mondja: „*visszahajlítják az apák szívét a fiúkhoz és a fiúkat az apákhoz*”. Nincs ennél szebb munka, nincs ennél magaszosabb feladat, nincs ennél valóságosabb tevékenykedés, nincs ennél konstruktívabb működés. Öröködni a fiatalok életén, visszavezetni családjához a jó útról letért férjet, feldúlt családi közösségeket újra építeni, a meleg fészket: a családot összetereelni, istápolni, bátorítani jó szóval, derék tettel. Mosolyt fakasztani, ahol eddig könnyek folytak, dalt varázsolni, ahol eddig szitkok hangzottak, derűt, optimizmust, ahol eddig a sötét, kilátástalan kétségbeesés volt az úr — ez a Hölgybizottság munkája. És még ezer egyéb. Számokban nem regisztrálható, pénzértékben ki nem fejezhető, a bevétel és kiadás tételeit nem gyarapító, de munka, a legtöbbet érő munka, mert embereket teremt újjá, tehát Istendicsérét. *Isten nevének megszentelése Kidus hasem.*

É« one a munkára igen nagy szükség van, mert a patronázs fogalma nagyon kibővült. A borzalmas gazdasági krízis mind több és több családot bomlaszt szét, egyre több gyermeket és fiatalokút tesz elhagyottá, visz az erkölcsi romlás útjára, kerget a bűnbe. A prevenció, melv az egész patronázsmozgalmat szülte és amelynek jegyében Egyesületünk megalakult, egyre nagyobb jelentőséget nyer horizontális kiterjedésében is. A beláthatatlan zsidó nyomor a megoldásra, a segítségre váró problémák ezreit hozza nap, mint nap s nekünk föl kell készülnünk, állnunk az idők viharát és ősi optimizmussal és Istenbe vetett erős hittel tudatosan *kiterjesztenünk segítő munkánkat mindenkire*, aki arra rászorult. Kell, hogy a *patronázs-eszme nagy zsidó társadalmi mozgalommá növekedjék*, mert a patronálás mértéke már szinte túlnövi az Egyesület eredeti kereteit. Mindenkinek ki kell venni a munkából a részét! Ne riadjunk vissza a nehézségektől, az ezredéves erkölcsi intelem legyen a vezető gondolatunk: Mózes III. 19, 18. *Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. Éljen mindannyiunkban a szociális lelki ismeret, mert mindnyájan felelősek vagyunk.* A megkezdett munka pedig

KIMUTATÁS

az Országos Izraelita Patronázs Egyesület által gondozott gyermekekről
és az Egyesület kiadásairól.

Év:	Gondozott gyermekek száma:	Évi kiadás:
1910.	538	25.751 Korona
1911.	1.007	14.437 „
1912.	1.090	59.851 „
1913.	1.456	19.698 „
1914.	1.836	47.426 „
1915.	2.263	47.465 „
1916.	2.895	69.269 „
1917.	nincs adat	179.345 „
1918--19.	3.000	211.076 „
1920.	300	nincs adat
1921.	200	nincs adat
1922.	nincs adat	1.480.711 „
1923.	nincs adat	16,322.764 „
1924.	1.000	168.000.000 „
1925.	667	18.416 Pengő
1926.	nincs adat	16.723 „
1927.	746	17.185 „
1928.	250	20.231 „
1929.	250	20.403 „
1930.	200	25.371 „
1931.	200	28.118 „
1932.	146	24.303 „
1933.	128	19.827 „
1934.	115	16.575 „

A Patronázs műhelyéből

I.

Bevezetés

Nehéz a szociális munkás működéséről beszélnie annak, akit első-sorban kötelez a diszkréció. A reászorultak ügyét nem viheti ember-társai közé vagy legalább is meggondoltan és legfeljebb oda, ahonnan *megértést vár és segítséget remél*. A szociális munkás, ha reátermett-sége megvan, magára vállalja a bajbajutottnak minden ügyét-baját, de nem úgy, hogy annak életöztönét gyengítse vagy akaratát megbénítsa.

A szociális műhely csak úgy tudja teljesíteni szabad akaratból vál-lalt kötelességét, ha munkásai harmonikusan együtt dolgoznak, elismer-rik egymás teljesítő-képességét és kölcsönösen becsülik egymást és tisz-telik. Nem adnak helyet érzékenykedésnek, sértett hiúságnak, ha a felelős vezető azon fárad, hogy a megfelelő helyre a megfelelő személyi iparkodik beállítani. Nagy *tárgyilagosságot* követel ez a munka, aminek folyamán az is kialakulhat, hogy a *megbízást más veszi át* és a személy-csere nem vált ki elkedvetlenülést. A heti, pontosan betartott üléseken a munkatársak beszámolnak többrendbeli eljárásaikról, amikor bárme-lyikük hozzászólását tekintetbe vesszük. Ez az igazi demokratikus visel-kedés macával hozza az eredményt: békés, nyugalmas megértést és a munkának megfelelő emelkedettebb irányítást és keresztül vitelt.

Az Orsz. Izr. Patronázs Egyesület Női Bizottságának tagjai, mint a magyar kir. Igazságügyi Minisztérium *hivatalos közegei* kell, hogy bizonyos tulajdonságokkal bírjanak, amelyek nélkül nem igen használ-hatók a fiatalkorúak pártfogásánál, azok próbára bocsátásánál. Amel-lett, hogy *megjelenésükben szerényeknek és igényteleneknek* kell lenniök, mégis *tekintélyt és tiszteletet parancsolók* legyenek. Az érdeklődés *ne a kíváncsiszkodás* benyomását keltse; a bajbajutottal szemben sok tapin-tatot, jószágot, sőt bölcsességet várunk tőlük. Ebben segítségünkre van a Fiatalkorúak Bírósága, mely a tiszteletlenül, indulatosan viselkedő hozzátartozókat igen szigorúan utasítja a pártfogók intézkedéseinek lespektálására. De mégis helyesebb természetesen, ha nem kerül ennyire

a dolog. Komoly érdeklődést tanúsítva rá tudjuk vezetni az érdekelteket annak belátására, hogy *jobb nekik, ha őszinték.*, mindent bevállalnak és az önismeret gyakorlásával maguk is iparkodnak a *gyermek érdekében megváltozni*. Sőt, rövid idő múlva ők azok, akik sok egyéb ügyes-bajos dolgukban, vagy életbevágó ügyekben tanácsért fordulnak hozzánk. Ez teljesen attól függ, hogy a pártfogó mennyire tudja *megérteni* a szegény, tudatlan, nyomorban sínylődő, munkanélküli, megkínzott embertársait. De ha sok bajt okoz a nyomor, még többet a tudatlanság, akkor csodálkoznunk kell azokon az eseteken, amikor tapasztaljuk, hogy a nagyszámú, anyagilag gondtalan, egyébként is intelligens, művelt családoknál mily gyakori az erkölcsileg fogyatékos, bajba jutott fiatalok. Egy felrobbant bomba okozta rémülettel értesülnek a szülők eltévedt gyermekeik csíny tevéseiről, bár kisebb-nagyobb rendellenességeket ők maguk is észrevettek. Itt bizony a sajnálatraméltó hozzátartozókat az a vád éri, hogy *miért nem fordulnak hozzánk idejekorán tanácsért?* Nem minden szülő művésze a nevelésnek, miért nem fogadja el tehát a készséges és hozzáértő embertársának önként felajánlott tudását?

A Fiatalkorúak Felügyelő Hatósága a fogadalomtétel után igazolvánnyal lát el bennünket, amelynek felmutatása bármely hivatalos ajtót megnyit számunkra. Még az utcán előforduló számos esetben is a legnagyobb előzékenységet tapasztaljuk a rendőrség részéről.

A patronázs munka nem olyan, amelyet bárki feltétlenül azonnal el tud látni. Sok tanulás kell ehhez és különösen nagy iparkodás. Azok a szociális kurzusok, amelyeket végeztünk, csak arra jók, hogy azok nyomán el tudjunk indulni; *nem elég a szív jóság, az áldozatkészség, ide szakismeret kell!* Intelligencia, intuíció, pszichológia és sok tapasztalati szociális meglátás. Számos elsőrendű munkatársunkat az vezette hozzánk, hogy az eddigi, csupán adományozással foglalkozó egyesületi működés, az ehhez való szórakoztató összejövetelek rendezése *nem elégíti ki*. A fentebb említett adottságok és ez az elégedetlenség, a magasabb lelki szükségletek keresése: ezek a dolgok, amelyekre a mi műhelyünk számít. Itt fogja tapasztalni azt, hogy *az alamizna-osztogatás sokkal inkább koldusnevelő, semmint igazán jótékonyosság*. Ennek talán kezdetben, különösen a szegénnyel való első találkozásnál lehet még némi jogosultsága, még nem edzett eléggé, hogy meg tudja különböztetni a tényeleget nyomort, az önhibáján kívül eső csapást és boldogtalanságot attól a lehetséges koldus viselkedéstől, amelyet üldöznünk kellene. Nekünk a mindenáron nyomorából kiemelkedni iparkodó szegényen kell segítenünk és nem azon, aki semmiképen sem akar állapotán változtatni, mert, — jó emberismerő léte — eddig azt tapasztalta, hogy a szennynek és rongyosnak inkább jut fillér, ingyenebéd és téli ruha, mint

a szemérmesnek. Ezeknek a viszonyoknak, a mi beavatkozásunkkal, meg kell változniuk. E téren felemelő és a legkevesebb lelkiismeretet is megnyugtató tapasztalataink vannak.

Asszonytársaim és főleg kedves Ifjúság! A zsidó társadalom égő sebeinek gyógyítása hív bennünket munkára. Csatlakozzunk oda, ahol nemes hivatás teljesítésére alkalom adódik. *Tanuljunk, hogy tudásunkat tovább adhassuk!*

Havas Miksáné.

II.

Esetek

1. L. R. és L. H. édesanyjuk elhalálozása után mint egészen fiatal gyerekek egy dologtalan öreg, összeférhetetlen apára maradtak, három másik keresetnélküli fiútestvérrel. A leányokat varrodába adtam, kitanult varrónők lettek. Azonban egészségi állapotuk miatt a varrást nem folytathatták. Rózsit, ki már 18 éves volt, egy szerelőhöz férjhez adtam, a fiúk közül a legfiatalabb fogtechnikus lett, jó gyerek, jó testvér, a laktárt meg tudta keresni és így együtt maradtak. Hajni hivatalba maradt fogtechnikus fivérével. Rózsival együtt háztartásba. Hozzám hazajárnak, sőt már két unokám is van. Rózsai férje, mint szerelő, tisztességes eltartást biztosít feleségének.

*

2. Sch. L., egy jónevű mérnök leánya, ki elváltan élt a feleségétől, azonban a házaspár egész jó viszonyban élt egymással, a kislánya az anyjával a Corvinban volt hivatalban. Az anyja tudta nélkül egy építész fiával onnan eltávozott, bútorzott szobában lakott, amit a fiatalember fizetett neki. Az édesapja felkutatta, a gyermekbírósnál feljelentette, miután nőm akart hazamenni és a „Jó Pásztórhoz” internálták, ahol bizonyos ideig volt, jól viselkedett és a bíróság az én felügyeletemre bízta. Jól viselte magát, az anyjával és nagymamájával együtt lakott. Szerztem neki ügyvédnél állást. Apjával gyakran feljött hozzám. Miután szép és művelt leány volt, egy köztisztviselő beleszeretett, elvette. Az apját az anyjával kibékítettem, együtt élnek, az asszony keztyűvharrással foglalkozik.

3. Nem lopott és különös bűnöket sem cselekedett, mégis kibírhatatlan volt. Rokonai, kinél mint árva leány hányódott-vetődött, így ismerték. Pártfogói hazugnak, dologkerülőnek, szájasnak és megbízhatatlannak minősítették. Megszökött, csavargott. Kapualjakban hált, mégis meg-

szökött nénjétől. Gyűlölte az embereket. Öngyilkossági kísérletei követte el. A rákospalotai javítóba került. Mikor onnan kijött, lett a pártfogoltam. Midőn először előttem állt, sunyi, dacos tekintettel, semmi jót sem reméltem. Nagynénjei szidták előttem; nekik nem kell, ők is szegények. Úgyis csak csavarogni fog. Rózsi már 16 éves volt. Hogy másodszer jött fel hozzám, kértem, ő maga mondja el élettörténetét. Ez csendült ki belőle: „Engem nem szeretett soha senki, engem nem dicsértek, nem bátorítottak soha. Csavarogtam, mert nem volt igazi otthonom. Gyűlöltem, mert bántottak engem. Nem szeretek dolgozni, mert muszáj és jó szót sem kapok érte.” Ez a védenc nehezen engedett fel. Hiába hívtam meg uzsonnára. Hiába kapott ruhaneműt. Igyekezett félrevezetni, becsapni. Láta, hogy szomorú vagyok. „Úgy-e, én rossz vagyok” — kérdezte. De mikor azt feleltem, hogy nem Ő a rossz, hanem a körülmenyei azok, és én türelemmel leszek, megtorpant. Azt mondta, dolgozni fog. És én kimondtam a nagy szót: „Bízom benned!” Múlt az idő, Rózsi már szívesen jött. Látott háztartási munkában, fáradtan hazatérni ügyek elintézése után és kissé szemtelenül kérdezte egyszer, hogy miért fáradok annyit vele. „Mert szeretlek” — feleltem. — „Engem nem lehet szeretni, azt mondják a rokonaim. . . de én igyekezni fogok. . .” Őszinte könnyek között valami felolvadt a lelkében. Jó barátok lettünk. Rózsi komoly munkához látott. Eleinte gyakran változtatta a helyét. Tejcarnok. Pár hét múlva dobozgyár Bátorítottam és dicsértem. Szinte kivirágzott a dicséret alatt. Meghatva láttam, mint kuporgatja össze a filléreit, hogy az egyik nagynénjének, ki mégis befogadta, labkért fizethessen. És azután beállt egy nyomdába és ott meg is maradt. Már nem csavargón. Milyen örömmel állított be az első, megszerezte olcsó kis ruhában. „Megváltoztál” — mondtam örömmel. „Igen, meri bízni tetszik bennem és én eddig csak azért sem akartam, mert azt mondták, hogy röfisz vagyok!” Sokat beszélgettünk együtt és beszélgetés közbe fűztem nSzeteim: erkölcsről, munkáról, kötelességről és saját lelkiismeretünkről, mint legszigorúbb bíróról. A kisleány mind gyakrabban jött. Testileg is kivirágzón. Egy vasárnap délután egy jóképű iparosgavallért hozott fel magával. „Ez a fiú szabó, jó gyerek és szerelmes belém” — mondta büszkén. „És te?” — kérdeztem. Vállát vont. Mosolygott, majd elsírta magát: „Ő az első ember, aki szeret engem!” A többi egészséges. olcsó romantika. Rózsi menyasszony lett. Szereztünk egy kis pénzt, egy kis kelengyét itt-ott az egyletektől. A fiatalkorúak felügyelő hatóságánál bevezették egy nagy könyvbe: V. Rózsi házassági segélyképen kapott az Igazságügyi Minisztériumtól 40 pengőt. Vasárnapi pomadétól illatosan, ahogy előttem állt az árva fiú és leány, két hányatott gyerek, a primitív szavak mögött, boldog megbékélés bujkált az étellel szemben. Azóta is jár hozzám, mióta asszony. Megszereztük a gyerek-

kelengyét is. És azután elhozta büszkén, kikolmizott pólyában a gyermekét is. De miután az élet nem olyan szép, mint a filmen, az epilógus kissé szomorú. A gyermek nem volt életképes. A fiatal anya, keserves. gyermekkori örökségképen tüdőcsúcsshurutot kapott, áldott állapotban. Az anya jobban van. Ma nálam járt éppen és örömmel jelentette, hogy most már állandóan keres az ura, nagyon jó ember. Van egy főbérleti szobájuk. Csak egy szoba, de benne az ágy, dívány, szekrény, asztal, minden, de minden — az övék.

Két évig volt a védencem.

II.

4. 1932. október. W. S.-né azon kérelemmel fordult az Izr. Patronázs Egyesülethez, hogy férjétől, aki már harmadszor hagyta el családját, szerezze vissza Etel leányát, akit férje csak azért vitt magával, mert könyöradomány gyűjtéséhez felhasználhatja és azonkívül beteges vonalommal viseltetik iránta.

Október 12. Első látogatás W.-nénál. Pincelakás. A pesti alvilág egy darab keresztmetszete. Piszok és nyomor. Az ágyban betegen egy csontig lefogyott asszony siránkozik. Fején paróka, szájából dől az átok, mit férjére szór. Ez W. Sámuelné. Az ágy lábánál három piszkos gyerek játszik. A 4 éves, súlyosan angol kóros Sanyi, az angyali arcú 2 éves Bözsi és a csenevész 9 éves Laci. Az ágy körül az albérlők, illetve ágybérlők csoportja. Egy nő, kinek „éjjeli foglalkozása” van. Egy munkanélküli, kivel férje W.-nét gyanúsítja és mint díszbérlők: W.-né mostoha fia. fiatal feleségével, kik állítólag a napokban azért hurcolkodtak el apjuktól, mert a fiatal asszonnyal is „ki akart kezdeni”. Kiderül, hogy még egy 19 éves fia és egy férjnél levő leánya van az apának, ezek a gyermekei mind javítóintézeti töltelekképpen cseperedtek fel. Ezek első házasságából származnak. W.-né mint emberi szörnyeteget festi le férjét, de mégis valami különös respektussal, „hiszen kéregetésből oly szépen keres”. W.-né paraszti sorból, mint szolgáló emelkedett fel feleségi sorba, miután a református hitről a zsidó vallásra tért át. Kérem az előljárósága könyvecskét. Két ebédjegyet s 1 liter tejet kapnak (a többi segínyt elhallgatja). A többit eddig ágyrajárók és mosás révén szedte össze, de már nem bír dolgozni, a nélkülözés és izgalom tönkrefette, ígérem, hogy kenyérjegyet és tüzelőt szerzek és közben felhúrom s lábam a székre a padlón szaladgáló muszkák elől. Bátorságot és leményt igyekszem a nyomorult asszonyba önteni, közben előveszem sarokból a seprűt és sepergetni kezdek, mert a „rend és tisztaság megnyugtatólag hat az idegekre”.

Október 18. Látogatás a férjnél, aki Etellel és azzal a bizonyos harmadikkal él. Rombach-utcai bérkaszánya III. emeletén egy albér-

leti szoba. Tiszta, világos. Csak W.-ék lakják. Szombat délelőtt. Az ablakpárkányon fazékban húsleves, benne főtt tyúk. Az asztalon kalács, letakarva. W. S. ül és olvas. Vöröshajú és szakállú sánta ember, gnómszerű testtel, egykori angolkór súlyos nyomaival. Arca értelmes, sőt intelligens és mégis egész lénye rendkívül ellenszenves. Valaha sátoros kereskedő volt, ma kéregetésből él. De mint mondja, „állandó kuncsaft-köre van”. Nyáron utazgat, sőt Karlsbadban is volt könyöradománygyűjtő engedélye. Beszéde agyafúrt és kenetteljes. Lát-szik es;ész lényén, hogy művészi tökélyre vitte a koldulást. „Ez hát a veszedelmes nőhódító, ahogy a sarokban ülő B. Helen mondja, mikor egyedül maradunk. Csinosarcú nő, másállapotban W.-tol. Munkácson szolgált. Minden évben odajárt kéregetni, mert szülőföldje. Elhitette vele, hogy vagyonos, családjáról nem beszélt és elcsalta ide s most hozzá van kötve, mert nem bír dolgozni, gyermeket vár.

Csöngetnek, E. érkezik. Csinos arcú, tiszta öltözetű, 12 éves leány. A nyár-utcai elemi iskola IV. osztályába jár. Anyjához nem akar visszamenni, mert ott piszok és nyomor van, vele rosszul bánnak s ő gyűlöli. Azelőtt a Kazinczy-utcai elemi iskolába járt, onnan eltanácsolták. Miért?

Október 30-án látogatás a K.-utcai iskola igazgatójánál. Hogy miért tanácsoltuk el innen W. Etelt? Mert mételeyezőleg hatott az egész osztályra. Borzalmas család és a gyermekek a nyomor mocsarából nőtt lápvirágok. Hazudnak, mocskos beszédűek és nem tanulnak. Etel az anyját. Laci az apját gyűlöli. Jövőre Lacinak is mennie kell innen, oly rossz példa.

November 3. Orth. hitközségi iroda.

Gyorssegély-szerzés W.-nénak és gyermekeinek. Innét központi hitközségi iroda. Jótékony ügyosztály. Beigazolódik, hogy a W. család 3 pengőt kap havonta. Látogatás az orth. főrabbi úrnál.

Szégyeli, hogy az az elvetemült ember az ő hitközségéhez tartozónak vallja magát. „Auswurf der Menschheit”, mondja. Mentsük meg, ha lehet, a gyermekeket.

November 5. Újabb látogatás W.-nénál.

A pincelakás tisztára van söpörve. Boldogan adom át a magammal hozott két darab szappant. Együtt az egész társaság. Mint magasabbrendű sötét hatalmat, átkozódva és mégis respektussal emlegetik az» apa nevét. W.-né, mint koronatanút bejelenti nekem W. asszonylányát, aki még leánykorából tud apja sötét hajlamairól. W.-né most is Ételi követeli vissza. Magyarázataimra megérti, hogy a rend és a tisztasági jobb bánásmód vonhatja csak a gyermeket vissza.

November 20. Etelka felkeres lakásomon. Most is tiszta. Kijelenti nem megy semmiképp sem vissza anyjához. Jobb az idegen asszonnal

December 1. Látogatás az iskolanővéknél. A kis W. lány?

fertőzött gyermeklélek, az ártatlan külső alatt. Eddig cipőtalpalást kapott. Orvosi vizsgálat szerint erősen vérszegény.

December 5. W.-nénál újra. Épp nagytakarítás. — Érdemes — mondja, — mert van gondviselőm. Nem vagyok én olyan utolsó! Biztatom, hogy több is telik tőle. A tüzelőt és összegyűjtött gyermekruhákat megkapta. Valaki élelmiszert is küldött (Sch.-né). De a lakásból ki akarják lakoltatni. Háromnegyed éve nem fizetett házbért. Holnap lesz a tárgyalás. A mosást nem bírja. Vágyai netovábbja, hogy házalási engedélyt kapjon. Ebből családostól megélne.

December 10. Érdeklődés illetékes helyen a házalási engedély megszerzésének módozatai iránt. Nehéz ügy, már alig kap más, csak rokkant katona, vagy hozzátartozója.

December 12. A 4 éves Sanyi, akinek apja mankójával dühében már kétízben lábát törte, röntgen-vizsgálaton megy át, a nyomorék gyermekek kórházában. Döntés: jó táplálkozás, jó levegő. Mosolyogni és sírni lehet ezen. Talán nyáron, nyaraltatáson. . .

December 20. Teleföntárgyalás a házgondnokkal, halasztás végett. Februárig megtűrik őket.

Január 2. A házalási igazolványhoz szükséges iratok beszerzésének kezdete. Hetek munkájába telik, míg együtt a lakbizonylat, erkölcsi és illetőségi bizonyítvány, házassági levél és a belügyminisztériumtól beigazolása annak, hogy a férj magyar állampolgár. Öt heti munka után W.-né átveszi az előjáróságon a házalási igazolványt.

Február 1. A pincelakás tiszta. Friss sürolás szaga van. Az asztalon terítő és — nem akarok a szememnek hinni — egy cserép művirág. Csak Laci van otthon. Az angolkóros Sanyi újra lábát törte. Anyja kórházba vitte.

Február 6. Megvásároljuk az eladási anyagól a házalási igazolványhoz, miután erre is került pénz a Patronázs Kgvlet Hölgybizottságának tagjaitól és jótékony intézményektől.

Szövetség-utcai üzlet. Előadás házalóknak. W.-nét kioktatják az eladás tudományára.

Február 10. W.-né első kuncsaftjai a Patronázs Hölgybizottságának tagjai. A 9 éves Laci, mint tehetséges eladó.

Február 20. Váratlan fordulat. Etel visszatér anyjához. Apja ki dobta, miután mankójával előbb iszonyúan elverte, mert feleselt. Közben az anyja már megtette feljelentését a fiatalkorúak bíróságán.

Február 28. Panasztétel az előjárósági gyermekvédelmi osztályon, mert az apa nem akarja leánya fehérneműit és ruháit kiadni. Pár nap múlva rendőr hoz el belőle valamit.

Március 2. W.-né felkeres. Közli velem, hogy a házalási portéka

árát felélték. Etel most délután moziban cukorkát árul. Tiltakozom ez ellen.

Március 10. Újabb pénz házalási portékára. Laci mint élelmes üzletember. Okos, ügyes és megható ez a kis családfenntartó. Merengés azon, mi lehetett volna belőle jó körülmények között. Etel már kávéházakban árul. Már 13 éves. Eltiltom ettől.

Március 30. A W. család kilakoltatása. Bútoraik az udvaron. Ott alszanak. Látogatás a háziasszonynál, ígéret tőle, csak szerezzek lakást ennek a „lumpenproletár” családnak és ad pénzt hurcolkodásra és valamit a házbérhez. Egyelőre a pincegádorban alhatnak.

Április 1. A lakáshivatalban W.-néval. Ígéret szükséglakásra 3 hét múlva.

Április 2. Látogatás a Hitközség jótékonyági osztályán és orth. jótékonyági embereknél a W. család érdekében. Az éjjel esett, a bútor agyonázott, a szekrény eldőlt és összetört.

Április 3. Tárgyalás W. Etel ügyében a fiatakorúak bíróságán. Kint a folyosón az apa, koronatanú asszonyleányával kibékülve üldögél és átkozza a feleségét, a pártfogónőt stb. Bent az iskolanővér teszi meg jelentését. „A kisleány erkölcsileg meg van metelyezve,” Behívják az apát. Tiltakozik az anya súlyos vádja ellen. Ő nem beteges hajlamú, ragaszkodik a lányához, mert különb nevelést adhat neki. A pártfogó tudja, hogy ez mit jelent (Karlsbadban könyöradományt gyűjteni). A koronatanú (asszonyleánya), ki eddig az anyát pártolta, most az apát védi. Utólag kiderül, hogy most apja ingyen lakást nyújt neki férjével együtt. Az anya zokog és hisztériás jeleneteket rendez. Drámai szembeállítás. A bíró kijelenti, hogy az apa döntsön, vagy az anyának adja a leányt (hisz ő szeretőjével él együtt) vagy javítóba megy a kisleány. És ekkor ennek a romlott embernek megmozdul a szíve: inkább az anyjához — mondja. A bíró kiküld mindenkit a teremből és négy szemközt vallatja Etelt. Bírói ítélet alapján 4 heti javítóintézeti nevelésre utalják W. Etelt, hogy fogalmat szerezzon a munkáról és fegyelemről. Ennek elteltével anyjához megy vissza, végleg.

Április 17. Hogy a lesújtott W.»né kissé megnyugodjon, pártfogójával legeslegutóljára újabb házalási áru vásárlására indul. (Ez mégsem koldulás.)

Április 18. W.-né boldogan jelenti, kiutalták számukra a városi szükséglakást. Jelentkezik a pártfogónő a Hársfa-utcai háziasszonynál és megkapja a hurcolkodásra és 2 hónapi házbérre (a 6 pengő havonta) a pénzt.

Május 1. W.-né új lakása. Világos szoba és konyha. A napfény bebosolyog a lakásba. W.-né tisztán, derűsen, megszépülve áll az ajtóban. A pártfogó hosszú hónapok fáradsága után érzi, hogy munkája még-

volt eredménytelen. A. W. gyerekek ujjongva tartják tenyerüket a napfény felé. A pincelakás után, hogy mit jelent nekik a nap, az kicsendül boldog kacagásukból. A lakás ragyog a tisztaságtól. W.-né már megtanulta ennek a nagy értékét. Azt mondja, hogy új kuncsaftok jelentkeztek, akik nála óhajtanak mosatni. Ő dolgozni akar és reméli, hogy meg fognak tudni élni. Csak Etel . . . Etel jöjjön haza.

Május 1. Délután. Látogatás az átmeneti leányotthonban Rákospalotán. Gyönyörű kert, de a leányok a termekben vannak. Végre előttem a kis Etel. Sápadt és szomorú. Mikor négyszemközt maradunk, összeteszi a kezét és úgy ígéri, hogy ő jó, engedelmes gyermek lesz, mindenben segédkezni fog otthon, kis testvéreit öltöztetni, ápolni fogja, csak most az egyszer ne hagyjam el, vigyem innen haza. Most már neg tudja becsülni anyját és otthonát! A pártfogó megvigasztalja, hogy holnapután lesz újra a tárgyalás ügyében és akkor kérni fogja a bíró urat, hogy engedje haza. Azután azzal vigasztalja, hogy meg lesz lepeve, milyen szép és tiszta az új otthona. Ott jól fogja érezni magát.

Május 3. Második tárgyalás W. Etel ügyében. Az apa meg sem jelent. A kisleányt eltávolítják a teremből. A bíró felolvassa az intézeti jelentést, majd az orvosi jelentést, mely szerint a 13 éves kisleány már nem virgo. Bírói döntés: Etelt 1 évi próbára bocsájtja s felügyeletével megbízza K. I.-nét. Etelt kiutalja az anyjának. Etel hazatér.

Május 30. Etel meglátogatja pártfogóját. Egész ki van cserélve. Véghezvitt, jókedvű. Meséli, anyja mos, Laci még árul a portékából. Ő otthon segít és testvéreivel foglalkozik.

Június 1. Szélcsend W.-éknál.

Július 2. A pártfogó hosszabb időre elutazik.

Szeptember 1. W.-né felkeresi a pártfogót. Izgatott. Nyáron nem volt kereset és gyermekeit a menhely révén falura utaltatta. Most visszajöttek, de mindannyian az apjukhoz mentek, akit B. Helen elhagyott. Az apa hajlandó visszatérni a családjához. A pártfogó tisztán látja, hogy az apa a jó és tiszta lakáshoz tér vissza és mert nincs, aki mosson és főzzön rá. Igyekszik az asszonyt felvilágosítani. Érzi, hogy az apa romba fogja dönteni, amit eddig ő épített. És mégis mit lehet egy feleségnek mondani, aki anya is és ahol a gyermekek követelik vissza az apát!

Szeptember 15. W.-né boldogan jelenti, hogy az ura visszatért hozzá.

Szeptember 28. Etel meglátogat. Bejelenti, hogy apja megtiltotta, hogy engem látogasson, mert az én befolyásom hatása alatt vették el tőle.

Október 1. W.-né meglátogat. Panaszolja, hogy az ura már megint nagyon durva. Azt üzeni nekem, mint pártfogójuknak, hogy ő majd

gondoskodik a lányáról, nincs szükség rám. W.-né kéri, ne jöjsek, mert meg talál sértem.

Október 2. Jelentés a fiataikorúak bíróságához, hogy a felügyeiletem alá hehezett W. Etel pártfogását tovább, fenti oknál fogva, nem vállalhatom. Kérem hivatalos pártfogó kinevezését.

December 20. Véletlen találkozás az utcán W.-nevel. Áldott állapotban van. Az ura a múltkor összeverte a családját és rá pár nap múlva végleg; elhagyta őket. Ő egyelőre mos.

Június. Ujabb találkozás W.-néval. Meséli, hogy férje nem tért vissza hozzájuk. Ő gyereket világra hozta, de nem volt életképes. Etel nél van. Elég jól viseli magát. A hivatalos pártfogónő elhelyezte egy gyárba. Ott dolgozik.

*

5. Pát évvel ezelőtt egy 16 éves fiú felügyeletét vállaltam, aki akkor már másodszor került ki a javítóból. Már 3 éves korában lopott, később iskolatársaitól és testvéreitől. Első ellenőrző látogatásomkor nem találtam otthon. Az anyja azt mondta, hogy állandóan egy kávémérésben tartózkodik, de figyelmeztet, hogy ne keressen fel, mert lelévással fenyegette meg azt, aki őt ellenőrzi. Kezdett a dolog érdekelni és kértem az anyát, hogy mutassa meg nekem a kávémérésben a fiát. Egy végtelesen szimpatikus gyermeket hozott elém. Szinte hihetetlen volt az anyja kijelentése. Beszélgettem a fiúval, nagyon meghatódott és könnyezve ígerte, hogy megjavul. Ezt örömmel jelentettem a választmányi ülésen.

Igaz, hogy tapasztalt Elnökasszonyunk kijelentette, hogy nem bízik efajta ígéretekben. Én azonban — akkoriban még újonc lévén — hittem benne. De csalódtam, mert a lopások bizony megisméltődtek. Azonban midőn legutóbb nála voltam, már volt rendes állása és az anyja szerint egy év óta semmi panasz nincs a fiúra.

*

6. F. D.-né, 32 éves, férje fogtechnikus Nagyon jómódú pesti család leánya, aki annak idején szép hozományt és apanaget kapott. Férje azonban könnyelmű, nem szeret dolgozni és az asszony pénzét nőkre költi. Amíg a nő szüleinek van, kisegítik, de azok is teljesen tönkie mennek. Mikor az asszony hozzánk fordul segítségért, 3 gyermeke van, ura elhagyta és ő apja jóvoltából egy egy szobából álló helyiségben húzódik meg. 10 és 8 éves leánya és 5 éves kisfia van. Arra kér, segítsük hozzá, hogy ő dolgozni járhasson, mert főleg az 5 éves kisfiút nincs kire hagynia, a 8 éves Edith pedig súlyos idegbajos. A nagyobbik leány apai nagyanyjánál van. Legelőször beszélünk az apával, aki most dolgozik, külön lakik (állítólag egy nővel) és tudni sem akar feleségről. Szerinte azért hagyta ott feleségét, mert az nem tud gyereket

szülni, hiszterika, rendetlen stb., azért ő még ma sem ad egyetlen fillért sem a gyerekek eltartására. Felkerestük az apai nagyszülőket, akinél a 10 éves Gizi van. Nagyon rossz hely egy iskolába járó kisleánynak, 2 felnőtt leány van itt, akik dolgozni járnak, este későn fekszenek le és addig a kis Giziké sem tud lefeküdni, mert csak egy szoba van. Az iskolában a tanítónő szintén panaszkodik, hogy a gyerek elhanyagolt külsejű, mindig álmos, leckéjét nem készíti el rendesen, piszkosak a könyvei és füzetei. Tehát a kisleányt innen feltétlenül el kell vennünk. Igen, de hová vigyük? Egy szomorú körülmény jön segítségünkre. Az apának egy régebbi bűne miatt most kell kitöltenie 3 havi fogház-büntetését. Az iskolanővérek segítségével tehát a kisleányt Bicskére utalják, ahol 6 hónapot tölt nagyszerű környezetben és rögtön kiviláglik, hogy a sok panasz, ami az iskola tanítójától jött, mind az ottani (nagy) szülők) környezetnek a hibájából eredt. A 8 éves Edit a szülők veszekedése miatt szenved idegbajban. Őt a Gyermekvédő Liga idegostályán helyezük el és a kisfiút vidékre adjuk ki egy rendes, gyermektelen családhoz. Tehát a gyermekek el vannak helyezve átmenetileg, az anya dolgozhat. Fehérneművarrást vállal és rábeszéljük, igyekezzék minél előbb lakást kivenni, megmaradt bútorával csinálja meg az ott-hont és férjét egyelőre ne zaklassa folytonos jeleneteivel, utcán való megleléseivel. Félév múlva lakást vesz ki, berendezi, hazamennie a gyerekek és várják az apát. Addig még a Nőegylet is segít ingyen ebédrel. Az apa tényleg visszajön, dolgozik és ma (immár két éve) újra együtt van a család. A gyerekek igen jól tanulnak. Évenkénté — két szer meglátogatnak engem és örömmel mesélik, hogy most már nincs veszekedés otthon.

7. Jobb polgári (kereskedő) szülők fia, rossz társaságba került, 13 — 14 éves korban.

Egy iskolatársa elhívta a mi kis barátunkat: „Gyere velem a zálogházba! Találtam egy női retikült, a pénzen, amit érte kapok, moziba viszlek.” Kit nem csábítana ilyen invitálás? Kis barátunk sem bírt a csábításnak ellenállni s amint gyanútlanul várt a „zaci” (zálogház) előtt, egy rendőr megszólította, így került az ügy a fiatalkorúak bíróságához.

Képzeltető a szülők kétségbeesése, kik azt hitték, hogy gyermekük végkép elveszett. Felvilágosítottuk a tapasztalatlan szülőket, hogy bizony ilyen bajok gyakran előfordulhatnak legjobb családoknál is. De nem szabad az amúgyis kétségbesett gyermeket ütlegekkel és örökös szemrehányásokkal kínozni.

Ebben az esetben a bíróság pártfogót rendelt ki. A pártfogó minden héten meglátogatta védencét. Beszélt a lelkére először a szülőknek,

aztán védencének, külön-külön, mindig csak négyszemközt. Elment az iskola igazgatójához — a gyermeket rendes bizonyítvánnyal elengedték — és így sikerült védencünket más iskolába áthelyezni, hol idegen, új környezetben a fiú visszanyerte önbizalmát és komoly becsületes ember lett belőle.

8 Cs. M. 14 éves korában egy igen előkelő család fiával ismerkedett meg. A leányka német apa és Württembergi születésű anya gyermeke. A fiú úgynevezett magas értelmi osztályból való. Már korán, ismerettségük elején viszonyuk következménye jelentkezett, ezt a fiú egy orvossal elhárította. A leány anyja özvegy lévén, sok gonddal küzdött és lassan egy vallási szekta befolyása alá került, sokat imádkozott eb mindent, ami érte, Isten újjának és parancsának ismerte el.

A leány a bírósághoz került, volt is egy ideig a Markó-utcai fogházban. Ekkor mi vettük kezünkbe sorsát.

Egy gyár vezérigazgatója megható megértéssel munkát adott Margitnak. Állandó szeretetünk kíséri, az anyával megbékélve él, aki látva, hogy az ő elvont vallása mennyire ellentétes a polgári erkölcsi felfogással, mélyen megrendülve engedi a leányt a maga fejlődési útjára, aki esti továbbképzőkben fejleszti tudásszomját, lakását kis tündérottonná varázsolja, keresete heti 30—40 pengő.

Most már 18 éves múlt, visszanyerve önbecsülését, merjük remélni, hogy ez a leány a vele eltöltött 4 év hatása folytán soha többé nem kerülhet le a tisztesség útjáról.

**Mauthner mag
a legjobb!**

Riport a „pesti gyerekekről”

Zsidó menhelyi gyerekek, akik elparasztosodtak

A falusi nép „pesti”-nek nevezi azokat az apátián és sokszor anyátlan szegény gyermekeket, akiket az állami gyermekmenhely helyez ki vidékre, legtöbbször még csecsemőkorukban. Ezek az apróságok nagyjából parasztcsaládokhoz kerülnek, ahol aztán a többi gyermekkel együtt nevelődnek egész nagykorukig.

Nagy számban lehet közöttük találni zsidó származásúakat is. . . Bizony csak a származásuk az, mert ők maguk egészen beleolvadtak a környezetükbe.

Az asszimiláció örök törvénye érvényesül itt is. Elkeverednek, beleolvadnak a parasztságba; ugyanazok a szokásaik, a viseletük, a gondolkozásmódjuk, az érzéseik, az apró vágyaik. . . Az arckifejezésük? Hát az még nem! . . . Az arcukon még ott világít valami ősi fény, még agyukban lappang az isteni szikra, az évezredek kultúra elfojthatatlan lángja . . . a szemükben még ott bujkál a régi-régi fájdalmak, szenvedések árnyéka . . .!

Mindezt a jelt, — vagy bélyeget? — fel lehet fedezni a gyermekekben is, kiknek az anyját, vagy az apját a paraszti környezetből választották. De aztán végleg nyomavesz a zsidónak, az utódok befejezik az áthasonulást.

Nagykátá színmagyar nagyközség Pestmegyében. Szorgalmas, katolikus nép lakja.

Nagyon sok „pesti gyerek” nevelkedett itt fel, akik valamikor zsidónak születtek.

Egyik-másikat ismerem, gyermekkoromból. Most, hogy lent jártam látogatóban, elnéztem egy pár ilyen házhoz.

Misa, a szóra hajló ...

Vasárnap délután van, az utcákon glancos-csizmás legények, vasalt rokolyájú lányok sétálnak, az öregebbje bent üldögél a házban, a kemence mellett. Pipáznak, politizálnak az emberek, a fekete ruhás-kendős asszonyaik meg hallgatják, nagyfigyelmesen.

Így találtam a Grexa Mihályékat is, derús vasárnapi hangulatban...

közöttük, ebben a kis házban nevelődött fel Schipfer Mihály, aki most 23 éves. Tíz napos szopós volt, hogy odakerült, a négy gyerek mellé ötödiknek. . . és nem érezte hiányát apának, anyának soha. Csak olyan szeretettel gondozták őt is. akárcsak a többit. Dicséri is a két öreg a Misa gyereket, agyba-főbe:

— Nincsen párja ennek a faluba se!

— Jóraivaló, dógos gyerek vót a világeletihé. . .

— Meg millen szép, derék, piros, akár a rózsza. . . — mondja az öregasszony lelkesülten.

— Hál kend, írül szól, apjuk?

— Nono, szórahajló a gyerök, demegám a virtus se hibádzik belüle.

A Misa szomszédol valahol, egy janyós háznál.

— Mert hát igen-igen forgolódik a fehércselédek körül í

De üzennek érte; már jön is a Misa; szélesvállú, jól megtermett, pirospozsgás arcú legény. Tükörfényes a csizmája, a pörge kalapját zavarodottan gyúrja a kemény markába.

Kérdezem a fiút, nem érzi-e, hogy más, mint a többi? Nem érzi-e, hogy nem tartozik közéjük?

— Nem érzek én, uram, semmi ilyen . . . Tudom, hogy Pesten vót az én szülőanyám, osztán úgy kerültem én ide, a Menhely által. . . Ezt is én csak úgy tudtam meg, hogy egy haragosom egyszer a szememre vetette. . . Nem ériztették itten azt énelem, sohase!

— Szereti a nevelőszüleit, úgy-e?

— Hogy szeretem-e őket? Hát hiszen ez az én igazi anyám, ez s az én igazi apám. . .

— Tud-e valamit a zsidó vallásról?

— Bizony, én nem. . . Honnan is tudnék erről? A keresztény valást ismerem, abba nevelődtem én, kérem. . .

Mielőtt elbúcsúszom, még megtudom, hogy bár még eddig nem tért át, de hamarosan megteszi, mert nősülési szándékai vannak. Azt is elárulják, hogy nemrégiben pár hétig az ágyat nyomta, egy bicskaszúrás következtében, amit a kocsmában kapott, ahol „belekeverődött egy veszekedésbe”.

— De ne tessék ám hinni, — mondja Misa — hogy adós maradtam velem!

Dehogy hiszem, dehogy hiszem én azt a Misáról!

Akiknek kóser zsidók a testvérei

— Bató Pálné, született Goldstein Erzsébet! — így mutatkozik be az a jóképű, villogó szemű, kackiás menyecske, akinek a második látogatásom szól.

Ok csak egy éve laknak Katán, az urával. Jászfényszaru községben nevelkedett fel, ott laknak a nevelőszülei, ott ment férjhez, tíz esztendővel ezelőtt. Most 28 éves.

Négy „családja” közül most csak a legkisebb van éppen itthon: vaskos, feketeszemű kis lurkó.

— Hát, mondja csak, lelkem, milyen vallású is maga?

— Én, kérem, katolikus. . . igaz, hogy izraelitának születtem. . . de az én nevelőszüleim, — az Isten is áldja meg őket — az ő hitükben tartottak engem. Amikor férjhez mentem a szomszédunk fiához, akkor vérvényesen át is keresztelkedtem. Itt vannak, kérem, az okmányok. . .

— Az ura hol van most? — kérdezem.

— Elment egy kicsit a körbe. Ráfér egy kis szórakozás. . . mert mostanában hétszám benn dolgozik Pesten, a kőműveseknél. Én meg addig csak itt, a ház körül. . . meg a gyerekekkel bajoskodok. . . mi-egymás.

Azt nem is kell kérdeznem, hogy boldog-e. . . csak meg kell figyelni, ahogy nézi a négy fiát, akik közben már mind összeszaladtak és félkörben, szájtátva vesznek bennünket körül — az anyai büszkeség, az anyai megelégedés nézése ez!

De olyanok is ezek a gyerekek, mint maga az Élet! Erősek, mint a vas; nagy, okos, csillogó szemük értelmes-csudálkozóan villog felém. Nagy báránysüveget, ormóttan, mellükön keresztbekötött nagykendőt hordanak, de magukon viselik a gyerekség minden üdeségét, báját.

— A vérrokonai közül kiket ismer?

— Óh, ismerem ín az igazi anyámat, meg jóba is vagyok vele . . . meg a nénémék. . . ház mesterek a Király-utcába. A bátyám meg pék, az is Pesten. . .

— A testvérei zsidók, úgy-e?

— Hogy zsidók-e? De még milyen kóser zsidók! Nem esznek meg azok nálam egy keltest se! — neveti el magát a menyecske s ahogy szét-húzza vérpiros száját, megvillannak egészséges, vakítófehér fogai.

Rudi!

Az a „tisza” szoba, ahová most belépek, egy ablakkal néz a hóval borított utcára. Benn jóságos arcú, idős parasztasszony gubbaszt a kemencepadkán. A lányával súgnak-búgnak. . .

Keresem a Rudit, Eisler Rudolfot, aki mint egyesztendő, apátlan gyerek került ide.

— Jaj, ifiúr, Lőrincskátán van az ilyenkor!

— Ott lakik a szeretője, — teszi hozzá magyarázólag a menyecske-lány.

— De hiszen még csak 18 éves! Csak nem akar már asszonyt hozni a házhoz?

— Akar az, bizony, hogyne akarna?! Jól megnőtt ember mán az én fiam! Szeretik is a jányok, hogy jobban se köll! Teceene csak látni, minő kackiás bajsza van neki!

— Meg millen huncut a Rudi! — kuncog a menyecske.

— Bizony, jókedvű, daliás legény az, meg első énekes a misén, a templomba. . .

(A múltkorában jelentette az áttérést a katolikus vallásra.) Egyébként zsidó iskolába járt, jól tanult, „kivégezte” mind a hat elemít. Kitünően számol, ír, olvas. . .

— Nagyon mókás gyerekek, — füzi tovább a szót a nyanya — megneveteti ez még a félhóttat is. . . kukoricafosztáskor úgy lesik a meséjét, úgy figyelnek a szavazatára, hogy még... Híjába, nem mondhatok én erre a gyerekre semmi rosszat, mindétig gyöngédségesen bánt velem, szegény özvegy asszonnyal. . .

Menőben még utánam kiáltja, meghatott melegen:

— Osztán tessék azt is kiírni, hogy úgy ragaszkodik én a gyerekekhez, jobban tán, mint a sajátomhoz! Nem is engedném el a szemem elül, halálomig!

A „torockói menyasszony”

Igen szemrevaló, jókiállású hajadonnal ülök most szemben. . . bársonyosfeketeszemű, hollóhajú leány, elfogódott mosolygással babrálja a kötője csücskét. Első „ránézetre” látni lehet, hogy ez aztán zsidó lány, még pedig a javából!

Kicsit furcsa-ellentétesen hat így, a tarka „kacó”-ban, virágos, fejrevaló kendőjében.

Húzódzik a beszélgetéstől, csak a szüle, Úrban Istvánné felelget a kérdéseimre. Az aztán annál nagyobb bőbeszédűséggel.

— Egnapos korában maradt itt nálam a Magda, — Altstädter Magda — úgy> szoptattam, kérem, az én kicsimmel, merhogy nekem vót egy ippeg akkorám, mint a Magda. Az anyja, aki a világra hozta,; itthatta, azótátul fogva se láttam. . .

— Jó szorgalmas lány ez kérem, úgy szedi aratáskor a markot, öröm nézni . . . össze is dógozta magának a stafirungot . . . férhő megy a lelkem. . . a testvérem fiával váltottak jegyet! Épp a múlt héten vótunk Magdával az izraelita főúrnál, a megtérés miatt, merhogy hitős; katolikus a legény, a jánynak is annak kell lenni. . .

Csak hallgat a lány a nagy szóáradatban, meg pirul nagy-szemér-

Hiába is tagadnám, igen megtetszett nekem, ahogy ül, fel-felvetve ösztönös-tudatlan kacérsággal hosszú, selymes pillákkal beárnyé kolt szemeit.

— Szeret-e táncolni, Magda?

— Szeretek, ha visznek! — mondja hamiskásan.

Megint közbevág az öregasszony:

— Viszik ám, még kapdossák is! Valahány legény, mind az ő dereka után nyúlkána... node, nem is egy szúrkálás esött meg érte!

Mondaná még a bőbeszédű néne, hogy szolgált is a Magda az „ügyvégy” úréknál, ahol igen-igen meg voltak vele elégedve. .. De én már menőben vagyok, id. Zsemlye Jánosnál akarom még tiszteletemet lenni, az alvégen, azaz, hogy inkább a neveltfiánál, a Rössler Gyulánál.

Az istenes Gyula

Zsemlye gazda özvegy ember, gyereke sincsen más. csak a Gyula, ránéz a vagonka is, 4 hold föld, szőlő, ház. ..

— Rögvest hívom a Gyulát, itt van csak az apósánál, srévizaví, harmadik ház. . .

Azt hiszi, tán valamit hoztam a Gyulának, úgy szalad érte.

Nem kell sokáig várakoznom, már itt is van. Bevezet a szobába, ültet udvariasan.

Értelmes-ravaszkepű, jellegzetes orrú, zömök ember. Jó prémes bekecs, csizmába gyúrt nadrág van rajta. Kérdéseimre megtudom, hogy 33 éves, 7 éve nősült, — ugyanakkor természetesen át is keresztelkedett — 3 „gyereke” van, meg egy jánya, öt elemi osztályt jól elvégzett, szereti a családját, szereti a munkát. . . Itt közbeköhint az öreg; —

Bandagazda ám az én fiam!

A kabátja hajtókáján valami jelvény. „Credo” olvasom le. Ez azt jelenti, hogy tagja a kongregációnak.

— Nagyon hajlok én a hitemhöz, kérem. . . Ha tehetem, ott vagyok minden misén. . .

Arra hogy valaha zsidónak született, nem szívesen emlékezik meg. Úgy látom, mintha röstellené.

Mégis megkér, segíteném hozzá, hogy megtalálja az édesanyját, aki Miskolcra ment ki Amerikába, 20 esztendővel ezelőtt. . .

Meghat kissé, hogy lám, megszólal benne a vér szava, de elmosolyintom magamat, amikor azt mondja:

Merthogy egyidőben elég sűrűn kűdözött hun egy dollárt hun kettőt. . .

Volna még egy csomó hely, ahová el számítottam menni: a Deutsch Miklóshoz, akit 14 éves korában Schwarz Gyulának magukhoz akartak vinni, jó zsidó környezetben mesterségre fogni — és aki gyalog szökött

vissza Szarvasról Nagykátára, beszélhetnék Wohl Tearézzel, most már Pacalos Jánosnéval, aki szintúgy nem tudott újra megmaradni a zsidó környezetben — és most senki sem mondaná a hat gyerekéről, hogy az anvjuk, aki nekik a fánkot suti vasárnaponként — valaha is zsidó volt. . .

Volna még sok hely, ahová elmehetnék, de már esteledik. . . De meg aztán miért is menjek? Nem eleget láttam, hallottam ahhoz, hogy erősen gondolkodóba ejtsem — nemcsak magamat, de az egész magyar zsidóságot?!

Gondolkozzunk csak egy kicsit! Itt van ez a sok száz és száz elgyott zsidó gyerek, fajta a fajtánkból, vér a vérünkéből, értékes emberanyag, akik talán sok hasznót, áldást hoznának a zsidóságra, — és rm közömbösen csak elengedjük őket magunktól, tehetetlen bimbó életüket átengedjük?

Hát olyan erősek vagyunk mi most, zsidók ? Olyan szilárdan állunk a viharban, hogy ennyi testvéreletet veszni hagvunk?!

A katolikus parasztság, ahová ezek a zsidó gyerekek többnyire kerülnek, el kell ismernünk, meleg szeretettel, szívébe fogadja őket. De természetes, hogy teljesen átalakítja, átformálja is őket, szokásban, hitben, gondolkozásmódban egyaránt.

És ezekből a fiúkból, lányokból sohasem lehetnek már újra zsidók!

A zsidó Patronázs épp azt a célt szolgálja, hogy ezeket a számunra veszendő gyermekeket átmentse, visszaadja a zsidóságnak.

A magyar zsidóságnak fel kellene ismerni a mentő munkának az égető fontosságát. E nemes cél szolgálatába kellene állítani a zsidó áldozatkésztséget, a zsidó faji öntudatot, hogy ezt a mentést ki lehessen terjeszteni minden egyes elhagyott zsidó lélekre, még idejében, amíg még nem gyökeresednek be teljesen a környezetükbe, amikor örökre elvesznek a zsidóság számára!

Barát Endre.

' 1

Mauthner mag a legjobb!

Érintkezés a hatóságokkal

A családgondozás sokrétű feladatai között gyakran merül fel annak a szükségessége, hogy a hatóságok és egyéb intézmények segítségét vegyük igénybe. Mielőtt ezeknek ismertetésére rátérnék, beszélnem kell a családgondozási munkáról és azokról, akik ezt a munkát végzik.

Rövid visszpillantást vetve a múltba, látjuk, hogy a legutóbbi időkig a családgondozást nem ismerték. Egyének vagy felekezetek emberbaráti törekvései által irányított, tehát érzelmi alapon történő adakozás, köznyelven játékonyság volt csupán.

A patronázs-asszonyok évtizedes munkája már új alapelveken felépült, új technikával végzett, tudományos felkészültséget igénylő munka, mely nemcsak az egyén, hanem az emberi közösség érdekében is történik.

Mi, patronázs-asszonyok tudjuk, hogy az önként vállalt munka kötelez és miután főfeladatunk a nevelés, igyekezünk önneveléssel mainkban kialakítani olyan erkölcsi felfogást, mely végtelen szeretet, felelősségérzetben és a kötelesség teljesítésében csúcsosodik ki.

Nem óhajtok e helyütt a munka technikájáról beszélni, de meg kell jegyezni, hogy feladatunk nemcsak a reánk saorultakra szorítkozik, hanem oda is irányul, hogy saját körünkben és mindenütt, ahol erre alkalom kínálkozik, embertársainkban felébresszük a szociális lelkiismeretet, mert a közömbös ember kerékkötője minden fejlődésnek is, mert ma közömbösnek lenni bűn.

Mint élő figyelmeztetést kiáltjuk: emberek „gondolkozatok” és ím a felső, keskeny réteg is akar gondolkodni, látni fogja, hogy sorunk közös. Akkor meg kell érteniök és előmozdítaniok nevelő és minilri irányban a megelőzést szolgáló munkánkat, mellyel szemben a múltban oly csekély megértést és áldozatkészséget tanúsítottak.

A néhány év előtt megindított és pár előadás után kimúlt hitvédelmi mozgalom alkalmából a patronázsban rámutattunk azokra a feladatokra, melyek elengedhetetlen tartozékai annak, hogy a most felnövő ifjúságot megtartsuk felekezetünknek, szavunk a közöny rengetegben elveszett. Itt megismételjük!

A szociális munka lényegéhez tartozik, hogy ne felsőbbiségünk

vagy fölényünk tudatában, hanem külső megjelenésünkben is Egyszerűen, igazi testvéri szeretettel menjünk a családhoz. A család megítélésénél ne magunkból induljunk ki, hanem lélektani és szociális ismereteinkre támaszkodva lássuk helyzetünket, legyünk kitartók, hálát, elismerést csak a jól végzett munka teljesítésében találjunk.

Tudjuk, hogy a körülmények, a környezet, a nevelés és egyéni adottsága determinálják a gyermek fejlődését. Sajnos, a körülményeket megváltoztatni nem mindig áll módunkban, igyekeznünk kell a környezetet, ha az a gyermekre káros, helyes irányban befolyásolni. Hallgassuk meg türelemmel a panaszkodó anyát, mert ha megnyithatja előttünk szívét és megnyertük bizalmát, szívesen veszi és követi tanácsunkat.

A családgondozó munkánál igen fontos, hogy céltudatos legyen. Legegyszerűbb, ha példával illusztrálom:

Az apa levelet küld 10 éves fiával a patronázshoz, hogy a gyermeke éheznek, nem tudja iskolába sem küldeni. Titkárunk hozat neki egy kenyeret, egyéb nem áll hirtelenében módjában és telefon útján felkéri egyik munkatársunkat a helyzet kivizsgálására, ki a legközelebbi Mesén már referál az esetről. Jelenti, hogy az apa előregedett újságíró, az anya egyik keze hűdéses, dolgozni nem tud. Nagy házbértartozásuk van, a főbérlő nem tartja őket tovább és ami kis holmijuk van, azt visszatartja. A munkatárs, ki az ügyet átvette, átgondolva a dolgot, látta, hogy a patronázs egyedül nem képes segíteni. A gyermek érdekében, ki már egyébként neurotikus is, nem elég a család pillanatnyi megsegítése, hanem gyökeres segítség szükséges. A hátralékos házbér kifizetésére idénybe vettük az Iskolanővéri Intézményt, a Havasné gyorssegély alapot és az általunk felkeresett rokonokat, kiknél állandó havi hozzájárulást is sikerült elérni. A jövőben házbérüket a rokonok, a patronázs és a poliklinika neurotikus gyermekek és fiatalkorúak védelmére létesített Vöröskereszt Kirendeltség hozzájárulásával biztosítottuk. A gyermek az iskolában ebédel, délután a napköziben uzsonnát kap. Feltehető, hogy az apa, ki eddig az ételment is csak szűkösen tudta csa-ládjának megszerezni, ha hídja, hogy a gyermeke létminimuma bizto-j «dtva van és a hajléktalanság veszélye sem fenyegeti, nyugodtan tū-majd dolgozni és remélhető, hogy megint megáll majd a maga lábán.

Lássunk most néhány esetet, melyekben különböző hatóságoknál jártunk el.

Leggyakrabban a *Fiatalkorúak Biróságánál* vagyunk jelen a felekezetünkhöz tartozó fiatalkorúak tárgyalásain. Itt módunkban áll, hogy a fiatalkorú érdekében javaslatot tegyünk. De nagyon vigyázzunk, nehogy a jóhiszemű felekezeti elfogultság befolyásoljon bennünket. Szíróru tárgyilagosságra törekedjünk.

B. I. erkölcsi züllés veszélye miatt a bíróság elé került. Először van itt, ezért egy évi próbára bocsátják. A bíróság az ellenőrzését a Patronázs Egyesületre bízza, amely erre egyik munkatársát jelöli ki. Munkatársunk a fiút lakatosműhelyben helyezi el, ahol azonban munka hiányában nem maradhatott meg. Sikerült másik elhelyezkedést találnia. Szerződtetése után a főváros tanoncotthonába juttatta be, ahol a felszabadulásig otthont talál.

A Fiatalkorúak Bírósága a szülők, gondnokok és gyámoknak a gondozásukra bízott fiatalkorúak, vagy gyermekek ellen elkövetett vétségeikben és kihágásaikban is illetékes.

B. J. Szülei elváltak, a kis 10 éves Jóska az apánál maradt, ki újra megnősült. Az anya azzal a panasszal jön, hogy volt férje a gyermekkel brutálisan bánik. A környezettanulmány megejtésekor láttuk, hogy az apa, ki a háborúból mint rokkant tért vissza, ott megszokta a brutális elintézéseket és már nem volt érzéke és türelme a kisfiúnak csínytevésével szemben és tényleg túlzott szigorral kezelte a kis Jóskát. A bíróság az apát beidézésekor szigorú figyelmeztetésben részesíti és fokozott ellenőrzést rendel el.

A fiatalkorúaknál az utóbbi időben feltűnően sok *a közveszélyes munkakerülés* miatt odakerült esetek száma, ami nagyrészt a mai rossz gazdasági viszonyoknak tudható be. Hiba lenne azonban mindennek okát ebben keresni, mert igen sok esetben a baj már ott kezdődött, hogy a 12 éves korig kötelező iskoláztatás után a fiatalkorú kifutóként helyezkedik el, megszokja, hogy fizetést kap, mert gyakran ő a családfenntartó és mire 14 éves korában tanoncnak elhelyezhető lenne, már sem ő, sem a szülők nem akarják vállalni az inaskodással járó terheket és nem tudják nélkülözni a gyermek keresetét. Ha pedig nem tudott elhelyezkedni mint kifutó sem, megszokja a tétlenséget és a csavargást, szükséges volna a tankötelezettség határát 14 éves korig felemelni, az iparfelügyeletet a papírról a gyakorlatba átvinni és a tanoncügyet a kor igényeinek megfelelően szabályozni. (Munkaidő, szabadság.) ugyanígy van a leányoknál is, súlyosbítva, hogy a gyorsabb fejlődés következtében inkább ki vannak téve szexuális veszélyeknek.

A Fiatalkorúak Bírósága mellé rendelt szervek, *átmeneti otthonok fiúk* részére L, Völgy-utca 6. szám, leányoknak Rákospalotán és a fiú és leány-nevelő otthonok, melyeket legutóbb ismét a „javító” intézet díszes jelzővel láttak el. A *Fiatalkorúak Felügyelő Hatósága* ugyancsak mint fiatalkorúak bírósága az 1908:XXXV. t.-c. B. N. és a fiatalkorúak bíróságáról szóló 1913:VII. t.-c. (F. B.) alapján működik. Feladatai lartozik, hogy az erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy züllésnek indult gyermekek és fiatalkorúak védelmét (Patronázs) a rendelkezésére álló eszközökkel előmozdítsa.

A *menhely* kötelékébe felvehetők a gyermekek anyagi, vagy erkölcsi elhagyatottság esetében 15 éves korig. Az *árvaszék* Budapesten a kerületi elöljáróságokat bízta meg ennek megállapításával. Különlegesen sürgős esetekben előzetes környezettanulmány nélkül is intézkedhetik és az adatokat utóbb szerzi be. A *Dunai kerületi Kapitanyság* (Szerb - utca 3.) rövid úton szintén intézkedik.

A *kerületi elöljáróságokat* egyébként is sokszor kell igénybe vennünk a szociális munka gyakorlatában. Ez a hivatal illetékes a kerületben lakókra, tehát minden ügyben odafordulhatunk. Pl. munkakönyv, utcai árusítáb, koldulási engedély, stb. Ugyancsak az elöljáróságokon működnek a magyar Vöröskereszt Egyletnek szociális munkásai is. Minden *segélyügyet* ott intéznek. A (*Vöröskereszt központja* csak kivételes és súlyos esetekben pl. kilakoltatás, árubeszerzés stb, segélyez. A *kezületi szeretotthonokat* szintén a Vöröskereszt segítségével tartják fenn a kerületi nőegyletek.

Az *Iskolanővéri Intézmény* hatáskörébe tartozik minden iskolaköteles gyermek. Az Iskolanővérek javaslata alapján intézkedik a IX. ügyosztály a *Horthy Miklósné átmeneti otthon és árvaház* felvételeinél. A főváros *felruházási akciójához* az iskolaigazgatóhoz beadott kérvény és az iskolanővérek környezettanulmánya szükséges. Az *iskolai étkeztetést* szintén az iskola igazgatójától kell kérni, ki az iskolanővérről véleményeztetni. A *tejakcióban* való részvételt az iskolaorvos, illetve iskolanővér intézi. A? *erdei*, vagy *szabadlégi iskolába* való felvételre az ügyosztályon át az Iskolanővérek tesznek javaslatot. A főváros *tanoncotthonaiba* való felvételhez az Iskolanővér véleménye is szükséges. *Napközi otthonok* vannak a város elemi és több polg. iskolában. Iskolas gyermekek minden ügyében tudnak az Iskolanővérek útmutatást adni.

Az *árvaszék* hatáskörébe tartozik a gyám kirendelése, szükség esetén az atyai hatalom megszüntetése, kiskorúak vagyonkezelése, gyermektartás, általában a kiskorúak közigazgatási, jogi és érdekvédelme.

Budapest székesfőváros *nyaraltatási akciója* (IV., Czukor-u. 6. iskola) február—március hóban az iskolában kell jelentkezni.

Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület (VII., Síp-u. 12.).

Napközi nyaraltatás.

Budapest székesfőváros *tanoncotthonaiba* való felvételhez szükséges:

1. szegénységi bizonyítvány, 2. születési bizonyítvány, 3. szerződés, 4. tanonciskolái törzslapmásolat.

Székesfővárosi ezideig két fiú és ég) leány tanoncotthon van. Fiúk részére VI.. Bajnok~u. 18. és VI., Kazinczy-u. 23. Egyenként 50—55 fő rhellyel. a leámtanoncotthonban 40 leány részére van hely.

MIKÉFE (VII. kér. Damjanich-ulca 48. szám) Tanoncotthonába IV. középiskolai végzettséggel veszik fel a fiúkat. A VIII—IX. kér. Nőegylet (VIII, Baross-u. 133. sz.) tart fenn jelenleg 23 fiú részére ott-hont. Nagyon kívánatos lenne, hogy a kerületi *tanoncotthonok* példájára a nőegyletek kerületi tanoncotthonokat állítsanak fel, elsősorban leányok, azután fiúk részére. Szükséges lenne, hogy a szeizódés megkö-tetéséhez a képességvizsgáló bizonyítványa is csatolva Jegyen.

A *nevelési tanácsadó* segítségét ne csak olyan esetben ajánljuk a szülőknek, mikor tanulási nehézségről van szó, hanem olyankor is, ha például az anya panaszolja, hogy a gyermeke dacos, hazudik, nem jár lendesen iskolába. Akkor is van nevelési tanácsra szükség, ha látjuk, hogy a szülő türelmetlen, ideges és nem tud kellően bánni gyermeké-vel. (II., Lánchíd-u. 6., VII, Hársfa-u. 5., VIII, Mosonyi-u. 6.)

Országos Stefánia Szövetség, Anya- és Csecsemő védő. (Vas-u. 10.)
Országos Gyermekvédő Liga. Olyan gyermekekkel vesz pártfogásba, kik az állami gyermekvédelem keretén belül nem helyezhetők el. Nyaa-ialtat is. (V., Báthory-u. 7.)

A főváros területén 10 *tüdőbeteg gondozó intézet* működik, ezeknek közelebbi címeit a Patronázs iroda szükség esetén szívesen közli.

Iskolaszanatórium (Szentgotthárdon) vérszegény, tüdőcsúcshurutos, de nem fertőző gyermekek részére 6—18 éves korig. Napi 5 pengő ellátási díj.

Weiss Manfréd alapítványi sanatórium. (Budakeszi erdő.)
Kerületi nőegyletek. (Címek megtudhatók a Patronázs irodájában.) Befejezésül szeretnék egy-két gyakorlati útmutatást nyújtani, tapasztalatom szerint vannak olyan családok, melyek szívesen veszik, ha a pártfogó intézi el egyes-bajos dolgaikat. Ez szerintem nevelés szempont-jnból is káros. Csak abban az esetben tegyük, ha valamely okból feltét-ten így jobb. PL: betegség, tudatlanság, tehetetlenség. Mikor hatósá-”oknál, vagy más intézményeknél pártfogoltjaink érdekében eljárunk, taituk szem előtt, hogy nemcsak mint egyén, hanem mint felekezetünk-nek egy tagja vagyunk ott jelen és legyünk úgy megjelenésben, mint MC II-édesben szerények és önértetek.

Sebestyén Miksáné.

A „harmadik generáció” problémái

Igen, ő a harmadik generáció, szokták mondani mindenfelé. Olyan esetekben használják ezt a sötét, baljóslatú szólamot a leggyakrabban, ahol kirívó hibákra, feltűnő és megütközést keltő jelenségekre próbálnak magyarázatot keresni. Minél gyakrabban hallottam ezt a komor mondatot, annál jobban keltette fel a kíváncsiságomat, vajjon lehetséges-e, hogy ez a sok analóg eset mind véletlenül alapulna? És minél jobban elmélyedtem a kérdésben, annál inkább azt a következtetést merem levonni, hogy a facipőtől a facipőhöz való visszatérés igen gyakran *a jobb módban élő szülők hibás nevelési rendszerének* keserű gyümölcse.

A gyermek nevelésének a hibái már egész kora ifjúságában kezdődnek. A 6 éves gyermek öntudatos és gondolkodó lény, aki pontosan megjegyez és feldolgoz történéseket, amelyek azután mélyen belevésődnek a leikébe. Igen nagy hibának tartom a gyermeknek szembe való oktalan dicsérését. Gyakran voltam tanúja pl. a következő jelenetnek; 4 Egy 6 éves gyermek németül tanul. Kérdik tőle, mi az, hogy szép: az „Schön”, mondja a kicsi — és mi az, hogy szépség — az „Schönheit” — *az én vagyok*. A szülők, rokonok és a nagyanya nevetésben törnek ki és elismerően csókolgatják a gyermeket, aki diadalmasan néz szét maga körül. Mindenki boldog, mindenki mosolyog és senki sem látja, hogy mi történik itt. A szülői és rokoni elfogultság nem veszi észre, hogy a gyermek ezt a diadalt öntudatosan könyveli el, diadalt egy olyan tény felett, amely semmiesetre sem érdem és amiről egy 6 éves gyermeknek igazán nem volna szabad tudni és nem is tudna róla, ha ilyen és ehhez hasonló esetekből nem következethetne.

Másik eset: Egy 6 éves kislányról kisütötte a nagynénik kara a nagyanya vezényletével, hogy jó hallása van. A gyerek annyit hallotta, hogy ilyen meg olyan tehetséges, hogyha bárki leüt egy hangot a zongorán, azonnal elkezd jól vagy hamisan dúdolni, amely dúdolást a nagyanya pillanatonkénti tomboló lelkesedése szakítja félbe. Én, aki kültag létemre kevésbé vagyok elfogult, megkértem a kicsit, vonuljon a szo-

bájába és játszik a játékaival. Mélyen megsértve és elkeseredve engedelmeskedett, a szülőknek pedig be kellett menni és vigasztalni, miközben persze azt is mondták, hogy az a bácsi ideges — szóval röviden bocsánatot kértek tőle, hogy a kis csodának abba kellett hagynia az előadást. Felébresztenek a kicsikben olyan öntudatot, amely mindenre jó lehet, csak arra nem, hogy a szorgalmat és a kötelességtudást fejlessze. Ehelyett azonban életre hívja a beképzeltséget és az egocentricitást, ezt a két káros és fölösleges tényezőt, melyeknek kiirtása később a legnagyobb gondot okozza a szülőknek.

Határozottan elhibázott dolognak tartom a kis gyerekek vendég ségbe cipelését. A vendég nénik és bácsik kötelességüknek tartják, hogy a kicsiket agyba-főbe dicsérik. A dicséretnek 80 százaléka persze a büszkeségtől duzzadó szülőknek van címezve, de tekintettel arra, hogy mindez a gyermek előtt hangzik el, minden kirándulás róni egyet a gyermekeken és tovább kényezteteti azt.

Ezzel teljesen párhuzamos hibának tartom a gyermek testi elkényeztetését. Az olyan jól ismert Fräulein legfontosabb feladata, hogy a kicsike lehetőleg még egy lépést se tegyen a legszigorúbb felügyelet nélkül; ennek a lehetetlen felfogásnak azután az a következménye, hogy a gyermek 10—12 éves korában érzékeny lesz és annyira unisportív, hogy az a mai sportvilágban kirívó és nevetséges. Akkor azután, szintén Önigazolással, kisütik, hogy Péterkének lúdtalpa van, Zsuzsikának gyenge a szervezete. Az eredmény egy puha, elkényeztetett ember, akinek kevés fegyvere van az élet számos nehézségével szemben.

Ugorjunk át pár évet. A gyermek 10 és 18 között kezdi el tanulni az annyira fontos nyelveket. Itt követik el a szülők azt a hibát, hogy lehetőleg a legolcsóbb nyelvmester kezébe adják a gyermeket, az eredményt pedig vagy csak nagyon felületesen, vagy egyáltalában nem ellenőrzik. A következmény azután egy siralmas gügyögés, amely mindennek mondható, csak komoly nyelvtudásnak nem. Egy másik igen nagy hibának tartom, ha a 10 és 18 év körüli gyermekeket a nagyok társaságába beengedik. Semmi keresnivalójuk ott, mert vagy egyáltalán nem értik meg, amit a felnőttek beszélnek, vagy hibásan értik meg és egész lehetetlen következtetéseket vonnak le. Ezzel párhuzamosan jelentkező tünet az, hogy az ilyen gyermekek azután kerülnek az egykorúak-kai való érintkezést és a kortársaik előtt rövidesen nagyon ellenszenveseknek tűnnek fel. Ez aztán még jobban a nagyokhoz vonzza őket. Súlyos hiba ez, mert így elvesz a gyermek fiatalsága, egyszerre cseppen a gyermekekből a felnőttkorba és ezzel elveszti a gyermekek legszébb éveit, annak minden üdeségével és szépségével együtt.

Szinte hihetetlen, hogy a gyermekek milyen hangot használnak néha az alkalmazottakkal szemben. Egy 15 éves fiú egyszer előttem ci-

pöt vágott a szobalányhoz, mert az nem szolgálta ki elég gyorsan, egy másik leány meg összeszidta az inast, mert nem jött be azonnal a csengetésre, lehülyézte és megfenyegette, hogy beárulja az édesanyjánál. Hogy ez milyen szomorú és lehetetlen dolog, nem kell külön magyarázni.

Belátom, elkerülhetetlen, hogy a gyermek meglássa, hogy a mi társadalmi rendszerünkben nagy különbség van ember és ember között, de ugyanakkor kötelessége a szülőnek az is, hogy gyermekét a dolgozó és kenyérkereső alkalmazottakkal szemben tiszteletre és becsülésre tanítsa.

Soha se ígérjünk gyermeknek, csak akkor, ha azt biztosan be tudjuk tartani. A gyermek kicsi korában halványt lát a szülőben és csak a szülőn múlik, hogy ez a halvány minél később, vagy akár soha se dőljön le.

15 és 22 között éli le minden ember a legfontosabb, legproduktívabb idejét. Sajnos, nagyon sok gyermek léhaságokra és haszontalan dolgokra fordítja ezt a soha vissza nem térő, áldásos időt. Hányszor halljuk és hányszor mondták már: Hej, ha én még egyszer fiatal lennék, sok mindent másképen csinálnék! Ez bizony gyakran így van, de legalább az utódainknál igyekezzünk a hibákat helyrehozni és törekedjünk minden tekintetben arra, hogy testben és lélekben rugalmas és egészséges embereket adjunk a társadalomnak, embereket, akik már kicsi koruktól kezdve tudják, hogy mi a kötelesség, a fegyelem, a szorgalom, a mások megbecsülése. Mind olyan tulajdonságok, melyek pusztán polgári keretek között elengedhetetlenül szükségesek az érvényesüléshez.

Még egy generális hibáról szeretnék említést tenni, amely sehol sem olyan feltűnő, mint éppen nálunk, magyar zsidóknál. A gyermeket < nem nagyon szívesen engedik el a szülői háztól, mert hátha baja történik, hátha rossz társaságba keveredik. Ez szerintem igen nagy hiba. A gyermek semmitől sem edződik meg jobban, testben és lélekben egyaránt, mint az ilyen hosszabb-rövidebb kirándulásoktól. Ilyenkor elkerül a szülői kényeztető befolyás alól, a látóköre bővül és lassanként kezd önálló véleményeket alkotni az emberekről, dolgokról és történésekről. Ennek az elméletnek legpregnansabb véghezvivői az angolok, ahol a gyermek majdnem egész fiatalságát távol tölti a szülői háztól és a különböző iskolák és intézetek egészséges és tiszta légkörében egyszerű és hasznos polgárává válik a társadalomnak.

Alkalmam volt egyszer beszélgetni egy angol középiskolai tanárnővel, akinek egyetlen leánygyermeké egy 100 km-re fekvő intézetben tanult. „Miért nem tartja a gyermeket otthon, vagy miért nem járattja egy ottani iskolába?” kértem én. — „Mert nagyon elkényeztetném vele”, felelte. „Jó, szép, de hát akkor mi öröme van a gyermekéből, hi-

szen 20 éves koráig távol van hazulról, azután meg valószínűleg férjhez fog menni, magának meg semmije sem lesz belőle”. „Tudom én ezt” lelelte —, „de a kötelességem, hogy a hazámnak egész embert adjak, nem pedig elkényeztetett bábút”. Ez a felfogás határozottan túlzott a mi szemünkben és én sem tudnám soha hirdetni, egyet azonban okvetlenül fontosnak tartok, hogy minden szülő, aki csak teheti, küldje el a gyermekét minél hosszabb időre külföldre. Az elválás és a nélkülözés nehrzségeit kamatosán kapja vissza a későbbi években.

Sok, mondhatnám a legtöbb zsidó szülő erősen nívón felül neveli a gyermekét. Ne tegyék ezt, különösen a leánygyermekéknél ne! Életre hívnak olyan igényeket, amelyekhez azután később nem tudnak keretet adni és saját rövidlátásukkal teszik tönkre gyermekeik és a maguk életét. Ez a gyengeség és mértéket tartani nem tudás: bűn, melyért egyformán szenved meg gyermek és szülő.

Utolsónak hagyom, amit elsőnek kellett volna említenem. Minden szülő kötelessége, hogy belenevelje gyermekébe Isten és a vallás szeretetét és becsülését. Tekintet nélkül arra, hogy a szülő milyen elveket vall. Egy bizonyos koron túl mindenki megalkothatja magának erről a legfontosabb kérdésről azt a véleményt, amely az egyéniségének a legjobban megfelel, addig azonban bele kell nevelni mindenkibe az Isten-ség fogalma iránti feltétlen szeretetet, mert ez bázis, ezen épül a tisztesség, a fegyelem és az egy mást becsül és: 5000 éves zsidó kultúránk megrendítheted én oszlopai.

Ez a néhány sor nem akar oktatni, sem pedig irányelveket kijelölni. Csupán csak tapasztalataimat vetettem papírra abban a reményim, hogy az elmondottak egyesekben megértésre, az átérzett igazságok pedig követésre találnak.

Kálmán Mihály

Új célkitűzések, új munkamódszerek a szociális segítség terén

A szociális segítség jelenti mindazokat az állami és társadalmi tevékenységet, melyeknek az a céljuk, hogy a legszélesebb néprétegek életvezetése is megfeleljen a kultúra időszerű eszméinek. Jelenti tehát mindazokat a törekvéseket, melyek a kulturálisan kevésbé fejlett, vagy veszélyeztetett néprétegeknek egészségügyi erkölcsi és gazdasági téren való megsegítése érdekében történtek.

Már ez a megállapítás éles határvonalat húz a régi fajtájú jótékonykodás és a modern értelemben vett szociális segítő munka között.

A jótékonyság akkor lép a működés terére, mikor már megvan a baj. A jóléti gondozás ellenben kimutatja az elszegényedés okait, hogy a testi és erkölcsi züllést megelőzze. Amíg tehát a jótékonyosság pillanatnyilag, ideig-óráig enyhíti a nyomort addig a szociális segítő munka iparkodik egy saját lábán megálló élet lehetőségeit kialakítani, meremteni. Ebből következik, hogy minden szociális segítő munka egyúttal nevelő munka, míg a jótékonyság demoralizál. A társadalom számára hasznos tagokat nevel az egyik, — koldusokat, a megalázottságukat mái nem is érző kreatúrákat a másik. A magasrangú, felfelé ívelő társadalom számára kétségkívül ez a nevelőmunka a végtelenül fontos, mert embereket formál azokból, akiket a régimódi alamizsnálkodás koldu soknak hagyott.

A céltudatos segítő gondoskodás tehát nem elégszik meg a szegények istápolásával, hanem — ha csak módjában áll — iparkodik azokat gazdasági önállóságukhoz visszasegíteni. Iparkodik hatással lenni életük kialakítására s bennük azokat a jó tulajdonságokat kifejleszteni, amelyek segítségével bekapcsolódhatnak a *dolgozó társadalom* gépezetébe. Ilyeténképpen aztán a *segítő nemcsak ad*, de hasznosakká tesz pailagon heverő erőket az összesség számára.

Igazán itt az ideje, hogy minden szociális segítő egyesület (jótékony egyesület) új programot állapítson meg, melynek tengelye a hármas jelszó: új utakon át, új célkitűzések felé. új módszerek alkalmazásával.

Az általános gazdasági inség olyan segítő rendszert követel meg, mely a rendelkezésünkre álló eszközök és erők legmesszebbmenő *takarékossága* mellett is *átfogó és koncentrált munkamódszereket tesz lehetővé*. Ezzel szemben *mi a helyzet ma?* A jótékonyági és más szociális intézmények *erőforrásai egyre inkább szűkülnek, a segítségre szorulóknak pedig egyre nagyobb.* Két ellentétes irányú jelenség, két ellenkező irányú erő, melynek eredőjét nem lehet a régi rendszer metódusává! megtalálni. A cél tehát kettős: A kiapadóban levő segítő forrásokat újabb források feltárásával gazdagítani, ez az egyik cél. A másik pedig: A még így is megcsappant bevételeket új munkamódszerek beállításával olyan racionálisan beosztani, hogy a rászorultak bármennyire megduzzadt tömegein segíteni tudjunk.

Nézzük meg, milyen volt a *segítés módja* szinte a legutóbbi időkig, . . . azt mondhatnók: *napjainkig*. Tulajdonképpen az történt, hogy a *segítésre szoruló maga sem ösmervén* saját életviszonyainak lényegét s a várható támogatás hatását: beáll kérelmezőnek. A *segítő* pedig, akár mint «'z'yen, akár mint egy jótékony egyesület képviselője — általánosságban «'lismervén a kérelem jogosultságát, iparkodott a nyújtandó segélyek mértékének *teljesen önkényes megállapításával* megadni a kért támogatást, anélkül, hogy annak várható hatásával a legkevésbé is számot vetett volna.

Példa: Egy asszony jön a jótékony egyesülethez, hogy élelmet kérjen öt éhező gyermeke számára. Az egyesület annak rendje-módja szerint kiküldi megbízottját, aki megállapítja a gyermekek ki nem elégitő táplálkozását s az anya szorgalmas, munkás életmódját, öt pengős élelmiszer-csomagot utaltak ki neki. És az eredmény? Az iszákos családapa keresetének még megmaradt garasait is elitta és családját még cudarabbul bántalmazta.

Másik példa: Egy asszony ruhát két 12 éves fia számára, akit gimnazistáinak rongyos ruhája miatt kigúnyolnak. Férjétől nem mer pénzt kérni, mert az nagyon fukar és hirtelen haragú. A resersirozó hölgy megállapítja a bemondott adatok helyességét és kiutalják az öltözetet. Az apa dühbe jön s a család nyugalma teljesen felborul.

A segítő munka nem maradhat ezen a *félúton*. Meg kell tenni a következő lépést már csak azért is, mert a viszonyok egyre romlanak és a *könnyelmű pazarlásnak* — mert méltán nevezhetők annak a fenti példához hasonló esetek — véget kell vetni. Egyre nagyobb tömegek jelennek meg támogatásért s a segítő egyesületeknek be kell látniok, hogy ezek a *primitív, irracionális módszerek* már azért sem célrevezetőek, mert teljesen eredménytelen a hatásuk. *Meg kell látnunk az új jelenségeket.*

A modern gazdasági élet, különösen a természetellenes és egész-

ségtelen viszonyok között élő nagyvárosok ínségei sokkal nagyobb számban vannak egyrészt, másrészt pedig az életigények megnövekedése, a kultúrideálok fejlettsége következtében nagyobb a hézag a szükségletek és azok kielégítése között.

Az emberek elszakadtak a rögötől. A munkakeresés vándorlásra készíteti őket. *A család szétszakadt, atomizálódott.* Mint a futóhomokot, mint őszi faleveleket a szél, úgy hajítja őket a munka egyik helyről a másikra. Az „otthon” fogalma megszűnt a városi lakosság nagy része számára. A „szakma” fogalma is nagyon megsínyli a viszonyokat. A szakszerű foglalkozás helyét elfoglalja a folyton változó munkaviszony. Nem mindenki talál munkát, aki dolgozni akar. Az a gazdasági támasz, melyet eddig a család és a rendezett munkaviszonyok nyújtottak az egyesnek egyéni nehézségei alkalmával — megszűnt. *Az ifjúság* gyökerét veszítette, otthonától, családjától elidegenedett. De nemcsak a gazdasági nyomorúság veszélyezteti. Hiányzik neki a *szülők nevelő ráhatása, a család nevelő befolyása.* Saját magára van hagyatva éppen abban a korban, mikor az emberfiának legnagyobb szüksége volna a vezetésre. És ez nemcsak a családjától távol élő egyedülálló fiatalságra vonatkozik. Nagyon sok esetben tehetetlen a család nevelői befolyása a még formailag ottélő, de önálló keresettel rendelkező fiataloknál is, így áll elő a *szellemi és erkölcsi ínség.*

A nagy tömegek összezsúfolódása, a rossz lakásviszonyok, a levegő és napfény hiánya, az egészségtelen táplálkozás, iszákosság és egyéb tömegbetegségek, rossz népszokások, a mindezekből származó testi-lelki, erkölcsi nyomorúság teszi szükségessé az általános óvó rendszabályok, a hatósági *szociálpolitikai intézkedések* egész sorát.

De *az egyéni segítség is változik.* Annyi minden körülmény befolyásolja a nincstelen ember nyomorúságát, hogy nem elégedhetik meg a segítő készség azzal, hogy ad, egyszerű belátás, vagy sajnálkozás alapján. *A szív hangja mellett megszólal az értelem szava* is, az okos belátásé, vagy talán inkább meglátásé, hogy az úgysem segítés, hogy *a pillanatnyi segély helyét el kell foglalnia a segítés processusának, a támogatás helyét a kezelésnek.* Hogy gyökerében kell megfogni a bajt, hallatlan körültekintéssel. Be kell látni, hogy nem célszerű segítség az, ha a kérelmezőnek alamizsnát nyújtok, hanem az életviszonyainak a befolyásolására van szükség, amelyet csak gondos és szorgos kutatás után lehet alapnak tekinteni, melyre építhetünk, hogy élet- és megélhetési lehetőséget teremtsünk számára az új, adott viszonyok között.

A szűkölködőt tehát nem tekinthetjük ma már annak a nyomorúságos kéregetőnek, akivel szemben a társadalom azt tartotta kötelességének, hogy egy bizonyos megszabott, korlátozott és sematikus *könyörödományt* nyújtson élete továbbtengetésére. Ma, mint ezt szomorú ta-

pasztaltból valamennyien tudjuk, tömegével kerülnek úgynevezett jobfe emberek is abba a sorba, hogy segítségre szorulnak és ezek a rétegek — sajno egyre többen vannak. *Elképzelhető-ő, hogy ezeket egyszerűen a kéregetők, a koldusok sorába taszítsuk?!* Nem! Már csak azért sem, mert olyan sokan vannak, hogy lassan túlhaladja számuk a még valamelyest ellátottakét. *De különösen nem teheti ezt a zsidó társadalom. Mely már ősi tradíciójánál fogva sem hagyhatja elveszni, koldussorba zúllani testvéreit.*

Pillantsunk vissza néhány mondatban a múltra, a zsidó törvényes hagyományokra, hogy megállapíthassuk, miszerint a fönnebb elkerülhetetlennek jelzett új módszerek lényegileg csak visszatérést jelentenek *mindenfajta szegénygondozás ősforrásához: a Bibliához* és egyéb szent könyvekhez.

A rendelkezések egész sora iparkodik már a legrégebb időkben is *biztosítani Izrael népének a szociális igazságot, a szociális kiegyenlítő-dést.* Két vezető gondolat játszott szerepet az illeténvaló kialakulásnál. Az egyik az isteni parancs, amely szerint Isten szeretete az emberek iránti való szeretetben nyilvánuljon meg. Nem példázza-e ezt a két törvénytábla, melyek közül az egyik az isten, a másikon az emberek iránt való köteleességek foglaltatnak? A két köteleességszócsoport között pedig mint egy összekötő átmenet a szülők iránt tartozó feladatok parancsa.

A másik alap, amelyen a zsidó jótékonyosság nyugszik, amely a szociális rendelkezéseket kialakítja és eleven tartalommal megtold: az a hittétel, hogy az ország, a föld az Istené, hogy birtoklói azt csak használatra kapták és így az ínségeseknek is részt kell juttatniuk Isten adomnyaiból. Ezért mondja a Biblia több helyen is: A szegényeknek jóguk van a földhöz, hiszen Istené az. Ezért nem szabad az olajfa és a szőlő böngéiet leszedni, az elhullajtott kávéét fölemelni, a vetés széleit aratni: az árváké, az özvegyeké, a szűkülködőké legyen az. Minden hetedik esztendő szombatév, amikor pihen a föld és ami akkor vadon terem a mezőn, a szőlőhegyen: a szegényeké. Ugyanez évben megszűnik minden szolgaság. Az 50. esztendő pedig, a jóbél-év, minden elhullott birtokot visszaad eredeti gazdájának, vagy örököseinek, hogy ne alakulhassanak ki nagy társadalmi ellentétek. Rengeteg rendelkezés van még a mózesi törvényekben a gyengék védelmére. Sok szó esik az írásban a könyörületességről. Zsoltárirók, próféták zengik ékes szavakban ezt a tisztult szociális felfogást, melyet legpregnansabb mégis a legrégebb rendelkezés fejez ki, Mózes III. könyvének 19. fejezete: *Szeresd felebarátaidat, mint tenmagadat.*

Ha mindezeket a törvényeket és figyelmeztetéseket mint egységes rendszert nézzük, úgy igen szélesvonalú *jóléti gondozást állapíthatunk*

meg. *Martin Buber* igen találóan a szociális élet ritmusának nevezi ezt. Tényleg, e törvények nemcsak a szegények gyámolítását követelik, de a földbirtok-törvény ék rendelkezései messzemenő gondoskodást jelentenek. *Az elszegényedés megelőzését* célozzák e törvények, a társadalmi ellentétek kiegyenlítését. A szegényt, a szolgát, a munkást védi *a szombat szentsége* a túleröltetéstől és egészségi ártalmaktól. Jóléti gondozás ez a szó legigazibb értelmében, már amennyire szükség volt erre az akkori egyszerű életviszonyok között.

A szétszóródás, a galut első századaiban, valamint a közép- és újkor elkülönített gettóiban a teljes sorsközösségben élő zsidóság igazán lestvéri módon istápolja az elesetteket. Innen származik a ma is sokat fölhánytorgatott — de a valóságban alig-alig eleven — *zsidó szolidaritás*. Tényleg nem hagyták elbukni az amúgy is keserves zsidó sorson túi még más csapással sújtottat s a társadalmi segítség megható példái teszik ragyogóvá a gettó kifelé sötét arculatát.

Ma sem demorizálhatjuk az elszegényedett zsidó tömegeket avval, bogy alamizsnát nyújtunk nekik s a koldusok sorába juttatjuk őket. Ne feledjük, hogy aki ezt bármily nehezen is, de egyszer megkezdte, megszokta, mint mondani szokás: „nem tud már pirulni”; elveszítette azt az erkölcsi erőt, amely elképzelhetetlenné tette számára az alamizsna, vagy adomány elfogadását.

A segélyezés mai módszere mélyen lealacsonyító és amellet teljesen értéktelen. Megalázkodó koldusokat tenyészt ahelyett, hogy iparkodnék hasznos munkás tagokat nevelni a társadalomnak. Már megállapítottuk az előbb, hogy a ma ínségét nem szabad nyomorúságos kére-

getőnek tekinteni, hanem a társadalom tagjának, amely *társadalom erői vele összefüggenek és általa korlátoztatnak*, mint akinek ténykedései, bajai, gátlásai, cselekvései olyan konstellációkat teremtenek, amelyeket új elrendezés révén enyhíteni és normálissá formálni lehet és kell is. Vagyis kiemelni a koldussá sülyedés hínárjából, illetőleg *megelőzni profilkattikus segítség nyújtásával a koldussá válást.*

Ezért kell kiterjeszteni az úgynevezett *környezettanulmányokat* azokra a szociális körülményekre, amelyekben a segítségre szoruló él és az ezekből adódó segítő lehetőségekre. Azaz: *meg kell keresni az in* ség lényegét*, hogy közelebb jussunk legyőzésének lehetőségeihez. Ezért nem elégszünk meg ma már a kérelmező bmondásával, a közvetlen környezetében, vagy a lakótársaknál beszerzett adatokkal, de bevonjuk vizsgálatainkba az orvost, a tanítót, a munkaadót, a munkástársat. Az ő megfigyeléseik és vallomásaik alapján próbáljuk a segítséget kérő meglevő erőit és hajlamait megösmerni, hogy azután a segítség módjánál ezt figyelembe vegyük és az esetleg fennforgó ellenállásokat leküzd-

Helyes tehát a megállapítása egy német szociálpolitikusnak, aki a következőket mondja: *„Es ist klar, dass Wohwollen und Wille zum Helfen nicht allein ausreichen, um dieser Mannigfaltigkeit der Aufgaben gegenüber das Richtige zu treffen, sondern dass verschiedene andere Faktoren dabei nicht minder wichtig sind, vor allem Kenntnisse und Erfahrungen, die sich nicht nur auf die Hilfsmittel und Quellen, welche der pflegerischen Arbeit zu Gebote stehen, sondern auch auf desozialen Verhältnisse der Gegenwart im allgemeinen und die Pflege im besonderen erstrecken*⁶.

Ím egy példa: Munkásember lakbérsegélyt kér, miután gyakori munkariélkülisége miatt hátra van a bérfizetéssel és kilakoltatással fenyegetik. Utolsó munkaadója azt a felvilágosítást adja, hogy az illető összeférhetetlen természetű munkástársaival, de különösen az előmunkásokkal szemben. A családnál való érdeklődés alkalmával kitűnik, hogy nevezett faluról került föl, ahol apjánál tanulta ki a lakatosmestéret és nem tud a nagyvárosi életviszonyokhoz alkalmazkodni. A házbeli lakók azt az információt adták, hogy az illető melegszívű családapa és a házaspár rendkívül szorgalmas és vállalkozó szellemű. Az adatok alapján rendezték a házbértartozást és hozzásegítették, hogy egy kis javítóműhelyt nyisson, ami által eltűntek a munkástársakkal való súrlódási felületek és a házastársak mindketten értékesíthették képességeiket és szorgalmukat.

A mai gazdasági viszonyok között tehát a gondozás nem elégedünk meg avval, hogy védelmet nyújt az egyes embernek, hanem annak életmunkáját segíti elő s ezzel az összesség jólétét szolgálja. A modern gondozás megkívánja a mai nehéz viszonyok között a magas minőségű munkát, mely a jól megválogatott módszerek alapján nemcsak támogatást, hanem hathatós segítséget is nyújt. Mert az inséget nem foghatjuk fel adottságnak, meglevő és változhatatlan állapotnak, hanem csak élet egy stádiumának, melyet le kell küzdeni.

Minden segítő gondozásnak az alapja tehát *a segélyre szoruló minden életkörülményének a feltárása*, amelyek egymással kauzális összefüggésben vannak és kölcsönösen okai és következményei az inséges állapotnak. Így például a drága lakás nehezíti az anyagi helyzetet — olcsó lakás pedig rontja az egészségi állapotokat. A betegség a rossz viszonyokból következő túleröltetés következménye. Egy oka az elhanyagolt háztartásnak. A gyermekek elzüllesztését gyakorta gazdasági tönkremenés, a rossz lakásviszonyok, vagy az anya betegsége okozza. Csak, ha világos és pontos képet nyertünk a tényleges körülményekről, nyílik alkalmunk olyan alapvető intézkedésekre, melyek a segítő beavatkozást megindítják. És itt nagyon ügyeljünk, hogy minden baj okát *a segítésre szoruló önvádjaiban*, egyéni töké-

letlenségeiben keressük. Az újabb pszichológiai kutatások, különösen *Freud* és *Adler* megállapításai rámutatnak olyan lelki motívumokra, melyekért nem annyira az egyén, mint inkább a ráható körülmények tehetők felelőssé. A kutatás, a tudakozódás egyetlen célja, hogy megismerjük az állapotokat és a segítség lehetőségeit. Ezért kell bepillantást nyernünk a segélykérő otthoni körülményeibe, amelyek gyakran rendkívül pontosan számolnak be szokásairól és kiindulásul szolgálnak a további kérdések tisztázásánál. *A családtagok munkaviszonyai, munkaképessége és készsége, a lakásviszonyok a helyiségek lakottsága, száma, a lakás állapota, a családtagok egészségi állapota, azok gyógyítási lehetőségei, viszonyuk a biztosító intézményekké., a bevételek, segélyek, járadékok tudakolása mind hozzátartoznak az alapos kivizsgáláshoz.* Rendkívül fontos, hogy az egyes segítő intézmények szolgáltatásait is figyelembe vegyük, nem okvetlenül azért, hogy közbelépésünkre a segélyek valamelyikét beszüntessék, hanem hogy a cél érdekében *egységem eljárást* alkalmazzunk a megsegítésben. Ez más szóval azt jelenti, hogy ki kell építeni az egészséges családgondozás rendszerét!

Gyakori eset, hogy a *kikérdezett hamis adatokat mond be* abban a hitben, hogy neki érdeke helyzetét még siralmasabbnak és nehezebbnek feltüntetni, mint amilyen az a valóságban. Mégis helytelen volna a kérelmezővel előre éreztetni bizalmatlanságunkat. A földerítés adatai tüntessék fel világórán, milyen forrásból származnak és tartalmazzák a megjegyzést, hogy ezt, vagy amazt a megállapítást nem szabad készpénznek elfogadni. *Kíméljük a kikérdezett becsületérzését, szemérmességét.* Néhány sablonos kérdést leszámítva, inkább *beszélgetés formájában* tudjuk meg, amit akarunk. Nagyon kell vigyázni, ha idegeneket tudakolunk, nehogy abból valami *baj, vagy hátrány származzék védencünkre*, hiszen esetleg állásába kerülhet a tapintatlan, vagy fölösleges kérdezősködés. Semmiképen ne legyen annak rendőri, vagy detektív íze. Hányszor megesik például, hogy házi zsörtölődések, perpatvarok, úgy próbálnak érvényre jutni, hogy rossz információt adnak a kérdeztetről. Irigység, rosszindulat, pletyka, vagy más kicsinyes indulatok vezetik az informálót. De még más veszedelem is lehet. *Ügvetlen kérdezősködések esetleg rossz hírbe hozhatják a tudakozás alatt levő egyént vagy családot*, aminek aztán sok kellemetlen következménye lehet. *A környezettanulmány tehát igen nagy felelősséggel járó munka.*

S mindazok ellenére, hogy ma — még zsidó felekezeti viszonylatban is — tömegek várnak istápolásra: *csak az egyéni munka segíthet.* S ha a segítség külső formáiban változtatást kívánunk is, *a belső föltételek és érzelmek, amelyek tette készítenek*, ugyanazok, mint voltak karitásznál, vág) zsidó nyelven: *a cedókónál.* Ugyanaz az áldozatkéség, ugyanaz az odaadás szükséges ma is. Csak *új formát adunk a*

baráti szeretetnek, új metódusokat alkalmazunk, melyek korszerűek és célravezetők.

Személyes hatás, mely a modern istápolás alapi öltétele, el sem képzelhető *meleg érzület* nélkül. Mert az emberi kapcsolatok nem valamely kor múltó szükségletein, kívánalmain alapulnak, hanem az emberi életközösség örökérvényű és megmásíthatatlan törvényein. *Ember társának csak úgy nyújthat igazán segítséget, ha vele érez. Ha az idegen gondot, idegen fájdalmat sajátjaként érzi. Ha az marcangolja a szívet és nem hagy neki nyugtot.* Eredményt csak az érhet el, akit a bizalom szálai kötnek, aki a lekötelezettség érzését tudja kelteni, aki az igazság örök törvényei alapján cselekszik, *akinek van szíve arra, hogy másokat megértsen, mások inségét fölfogja, ügyét magáévé tegye., sorát átérezze.* A szociális segítség elengedhetetlen feltétele az a *bensőséges odaadás és szeretet, mely igazán testvért lát minden emberben.*

Hogy ki mindenkit kell a tudakozódásba belevonni, arról már szólottunk. És mindezt csak azért, hogy a kérelmező egyéniségét megismerve a segítséget akként formáljuk, hogy az igazán célravezető legyen. A cél — ezt sohse felejtjük el — : *talpraállítani az embereket és fölöslegessé tenni a segítséget.* Amint hogy *minden segítségnek ez a célja: tegye fölöslegessé önmagát.* Vagyis fejlesszük oda a rászoruló tudatát, erejét, hogy saját tudásával, fáradozásával, munkájával el tudja magát tartani.

A gondozó segítség tehát megállapítja az istápolás olyan módját és gyakorlatát, melynél fogva a rászorulót kiségheti a bajból, hogy aztán megálljon a maga lábán.

Ime illusztrálásul egy kis példa, melyet a Hölgyszabadság tagja mondott el: egy 16 esztendősi fiú már kilencszer állt a fiatakkorának bírósága előtt, így került ügye a Patronázshoz és onnan a hölgyszabadsághoz. Az indok tudakolása alkalmával kitűnik, hogy a fiút az anyja nem engedi rendes munkába állni, hanem öccsével együtt koldulásra kényszeríti. Az anya beteg, munkaképtelen. Nem szükséges itt a részletekre kitérni, csak hogy lássuk az előbb említett célt, hogy t. i. a segítő tegye magát fölöslegessé: az anyának újságelárusító igazolványt szerzett a segítő s ezzel fölszabadította a két gyereket, akikből már munkás tagjai válhatnak a társadalomnak. Fölszabadság itt megállapítani, hogy a család többé nem kerül pénzébe a jótékony egyesületeknek.

A segítő gondozás bizony teljes odaadást követel minden egyes esetben, hogy végrehajthassa azokat az intézkedéseket, melyek eredményre vezetnek. *Az a felelősség, melyet a segítő munka magára vesz, amikor minden intézkedését kezébe fogva rákényszeríti, hogy nem hagyhatja*

abba a munkát mindaddig., míg a feladatát meg nem oldotta., míg a lehető teljes segítség célját maradéktalanul el nem érte.

Említettük már, hogy fontos a *bizalom megnyerése*, mert ez felébreszti a rászorulóban a segítség akaratának és lehetőségének érzését és hitét és egyúttal felszabadítja benne azokat az energiákat, amelyek majd a saját erejét is munkába állítják az inséges állapotból való ki* szabadulásra és saját maga sorsának a formálására. És ebben a kapcsolatban, ahol mint *ember az emberrel állnak egymás mellett*, lehet igazán eredményesen munkálni, mert itt megőrzi a rászorult az ő emberi méltóságát és így lesz csak módunkban visszavezetni és megtartani őt az emberi társadalom értékes, munkás tagjának.

Világosan látszik tehát, hogy *a biológiai, szociális és pszichikai összefüggések* életformáió hatásának mélyreható megismerése erősen befolyásolta a *gondozás módszereinek* fejlődését. Ma már alaposan megindokolt *szociális diagnózisról* beszélünk, óvatosan fölállított *szociális prognózisról* és felelősségteljesen keresztülvitt *szociális terápiáról*, mint a segítő módszerek egyes állomásairól. Mert aki a szociális segítő munkában komolyan, céltudatosan, gyógyítón részt akar venni, aki tehát a *társadalom testén akar gyógyító szándékú beavatkozást eszközölni*, annak épp úgy ösmernie kell a társadalom egész szép vezetet, valamint az orvosnak, aki a szemet vagy a tüdőt akarja gyz gyítani, ösmernie kell az egész emberi szervezetet.

iNem elegendő tehát a jó szív, a nemes szándék. Pszichológiai, biológiai, pedagógiai, szociális ösmeretek egész sora szükséges, hogy alapos, körültekintő és a társadalom szempontjából igazi konstruktív múnkát végezzünk. És ezeket a tudományokat is egészen speciális szemszög böi kell megtanulni, ezért kellenek ehhez külön tanfolyamok, iskolák. Az így felvértezett, mondhatnánk tudatosított szociális segítőmunkások aztán megalkotják azt a reformot azt a reorganizációt, amelyre minden szociális egyesületnek múlhatatlan szüksége van, ha hivatását helyesen,, okszerűen akarja betölteni, ha a rábízott anyagi és erkölcsi javakkal célravezető becsületességgel akar gazdálkodni, ha életben akai maradni.

Igen nagy szükség volna tehát *egy zsidó szociális iskolára*, ahol kiképzést nyerjenek elsősorban a zsidó szociális és karitatív intézmények adminisztratív alkalmazottai. Egyenesen elképzelhetetlen, hog^ ma, amikor a szakképzettség minden vonalon döntő szerepet játszik és amikor a legkisebb üzem racionális vezetése sem képzelhető el szakképzett munkaerők nélkül, éppen a legbonyolultabb szociális problémákat intéző jószándékú egyesületek alkalmazottai dolgozhassanak szakképzettség nélkül. Kétségtelen, hogy *egy szociális egyesületnek még az adminisztrációját sem, végezheti jól olyan ember, akinek nincs szó-*

ciális tudása., nincs szociális érzülete. Az egyesületeknek tehát eminens kötelességük önmaguk és az őket istápoló zsidó társadalom iránt, hogy alkalmazottaiknak lehetővé tegyék egy abszolút komoly, nívós, a szociális ismeretek minden ágazatát magában foglaló szociális tanfolyam Hvégzését.

Ugyancsak jó szolgálatot tenne ez a szociális tanfolyam az egyesületek keretében működő *önkéntes munkásoknak*. Legalább is azoknak, akik nagyobb és igazibb eredmények elérése céljából az itt kifejtett irányelvek étlapján szeretnék munkájukat folytatni. S végül alkalmat kellene nyújtani *azoknak a nőknek*, akik a szociális munkát majd mint életpályát, kenyérkereseti lehetőséget akarják megtanulni, hogy a tanfolyamot elvégezhesék. Bizonyos, hogy válogatni leheű: majd a jelentkező leányanyagban, akiket a tanfolyamon nyert elméleti és gyakorlati képzettségük alapján szívesen alkalmaznak majd a csonkaország határain túl élő zsidó közületek is. (Egyúttal *új életpályát nyitunk soze intelligens zsidó leányoknak.*) Mert előbb-utóbb minden karitatív egyesület ráeszmél, hogy okosabban, céltudatosabban kell gazdálkodnia és működni, mint eddig.

Ha *más felekezetek* szociális munkáját tekintjük, megállapíthatjuk, hogy fáradságot nem kímélve törődnek, foglalkoznak híveikkel. Azok az erők. azok az apparátusok és segítségforrások természetesen nem állnak a maroknyi zsidóság rendelkezésére. De, ha külföldi példákat nézünk, ahol a zsidó arányszám semmivel sem jobb, sőt — nyugodtan mondhatjuk — a zsidó áldozatkészség sem nagyobb; meg kell állapítanunk, hogy *megfelelő szervezéssel és munkáldozattal lehet egészen Hvalót produkálni még a megszappant anyagi jövedelmekkel is.*

Gondoljunk például arra a nagyarányú munkára, melyet a *katolikus Egyház* a híveivel ¹való törődésben kifejt. Tanító és szórakozó délutánok, együttes kirándulások, játékok, ünnepélyek égés? sora ad alkalmat, hogy a gyermeket már pici korában egész életére elkötelezze hívéül. Gondoljunk a fiatalság körében végzett belső missziós munkákra, a különböző otthonokra, szeretetházakra, melyeket fentart és patronál. Gondoljunk a felnőttek gondozása körül körzetenként, zárdánként végzett munkákba. Erre a zsidó közületeknek nincsen módjuk. De vájjon mi akadályja volna annak, hogy mi is *megszervezzük a zsidó gyermekek* játszódélutánjait, munkaközösségét, olvasó- és mesedélutánjait, korrepetálását, kirándulásait stb. Mi akadályja volna annak, hogy szerény keretek között megszervezzük a *zsidó settlementmunka alapjait.*, ahol előbb tán csak egyszer egy héten, később többször is találkozhatnának zsidók, mint emberek. Ahol oktató, szórakoztató előadások gyarapítanák a zsidó tudást, nemesítenék a kedélyt, tennék fogékonnyá a lelkeket az örök zsidó ideálok: a nemes, szép és jó iránt. Nem gon-

dolunk itt csupán, vagy legelsősorban vallásos tárgyú összejövetelekre. De minden esetre olyan előadásokra, melyek a *zsidó öntudatot emelik*, melyek a *zsidóság etikai alapját* megmutatják, melyek a szomorú jellel szemben a dicső multat tárják föl s megtanítják a zsidó embert arra, hogy magasan lobogtassa és sohase hagyja el a zsidó eszménység zászlaját! Csak természetes, hogy nem szabad elmulasztani majd az alkalmat s meg kell ismertetni a zsidó tömegeket a *korszerű eszmék* aktuális problémáival is. Szóval, *mívelni kell a zsidó közösséget* s ezzel óvni a minden nap bajaiban, gondjaiban való elmerüléstől, elszürküléstől. És *ehhez igazán nem kell más, mint szervező munka*. Nem nagy hajrával, mint inkább vissza nem rettenő, az első sikertelenségektől és kicsinyes kritikáktól vissza nem riadó céltudatos, lelkes munka, így tudok majd közelkerülni zsidó embertársaimhoz, így tudok majd benne reményt kelteni, így tudok arcára derút varázsolni, így tudom benne ébrentartani azt az acélos energiát, melynek ma oly sok alkalma van az elernyedésre.

Emberbaráti mozgalmakban, a szellemi fejlődés útvonalán., a társadalmi igazságokra való törekvésben a zsidóság mindenkor az élen járt. Hiszen ez a zsidóság isteni küldetése, ez a zsidóság létalapja, ezért él. Szabad-e nekünk épen ezen a téren, az új idők egyetlen konstruktív — mert az emberi szolidarizmust szolgáló — törekvéseiben *lemaradnunk más felekezetek mögött?* Lehet-e ölbetett kezekkel néznünk, hogy a méltán példakép emlegetett *zsidó családi élet* csak a múlté legyen, hogy *fiatalságunk züllik s szabad prédája mindenfajta csábításnak, térítésnek?* Szabad-e tétlenül elhaladnunk mindennapi törekvések mellett, amelyek a tudatlan, fölvilágosítatlan, zsidó gondozásban, meleg zsidó törődésben nem részesülő testvéreinket az *ellentáborba csábítják?*

De van a kérdésnek egy egészen *praktikus oldala* is. A hatóságok: állam és város, ma rengeteget juttatnak a nélkülöző lakosságnak. E szolgáltatások közpénzekből nyernek fedezetet és ezekben az adófilérekben jelentős tényező a zsidó adófizetők pénze is. *Jogos tehát az igényünk minden ilyenfajta szolgáltatásra.* De a szociális segítő munkások nagy része nem is tud róluk. *Vem. tudják, mi mindent kérhetünk és várhatunk a hatóságoktól.* Mikor lehet a beteg számára kórházat, gyógyszer, kezelést, a gyerek számára tandíjmentességet, ingyen tankönyvet, napközi otthont, nyaraltatási, üdülési akciót, stb. stb. igénybe venni. Más felekezetek jelentős állami és városi hozzájárulással nagyszerű intézményeket tartanak fenn. Ingyen telek, ingyen berendezés, tüzelő, élelem, ingyen személyzet stb. jut a felekezeti vezetés kezébe. Csak persze tudni kell róla, ismerni a lehetőségeket. *Utána kell járni,* jelentkezni kell s *adnak.* Fel nem kínálják, de ha ott vagyunk, nem hagyhat-

ják ki a sorból. Ha mi aztán a saját erőnkől még gyarapítani is tudjuk, annál jobb.

Fel kellene állítani minden hitközségnek a maga szociális központját. Ez nem jelenti azt, hogy az eddig működött egyesületek hatáskörét, autonómiáját meg kell nyirbálni, de jelenti a közös munkatervet, az egységesen alkalmazott módszereket, a racionális gazdálkodást, a tervszerűséget. S az idők parancsolólag lépnek fel. Vészes idők járnak Középeurópában a zsidóságra. Ki tudja, mikor csap át a láng más országokba? S hogyan védi magát a zsidóság, ha szét vagyunk tagolva, hogyan mentjük meg értékeinket, — zsidó testvéreinket, — ha nem él bennünk erősen az emberi, a zsidó szolidaritás, ha nincsenek korszerűen megszervezve intézményeink?

Varsányi Géza.